

Žan Baptist Poklen Molijer

Gradanin plemić

Prevod: Simo Matavulj

Stihove preveo: Dragoslav Ilić

Lica:

GOSPODIN ŽURDEN

GOSPOĐA ŽURDEN, njegova žena

LUSILA, njihova kći

KLEONT, Lusilin verenik

DORANT, grof, Dorimenin ljubavnik

MARKIZA DORIMENA

KOVIJEL, Kleontov sluga

NIKOLIJA, Žurdenova služavka

UČITELJ MUZIKE

UČENIK UČITELJA MUZIKE

UČITELJ IGRANJA

UČITELJ BORENJA

UČITELJ FILOZOFIJE

KROJAČ

KROJAČEV POMOĆNIK

DVE SLUGE

Pevači, pevačice, svirači, igrači, kuvari, krojački pomoćnici, Turci, derviši.

Događa se u Parizu, u kući gospodina Žurdena.

PRVI ČIN

Zavesa se diže i vidi se mnogo muzičkih instrumenata. Na sredini pozornice učenik Učitelja muzike komponuje za stolom ariju koju je g. Žurden poručio za serenadu.

POJAVA I

Učitelj muzike, Učitelj igranja, tri pevača, dva svirača, četiri igrača.

UČITELJ MUZIKE (muzičarima) Uđite i odmorite se dok on ne dođe.

UČITELJ IGRANJA (igračima) I vi, stanite s ove strane.

UČITELJ MUZIKE (svome učeniku) Je li gotovo?

UČENIK: Jeste.

UČITELJ MUZIKE: Da vidim... Dobro je.

UČITELJ IGRANJA: Je li to što novo?

UČITELJ MUZIKE: Da, zadao sam dečaku da sastavi serenadu dok se onaj naš ne probudi.

UČITELJ IGRANJA: Mogu li videti tu serenadu?

UČITELJ MUZIKE: Čućete je zajedno sa dijalogom, kad on dođe. Sad će on doći.

[Ovom zamenicom Učitelj muzike prezrivo označava g. Žurdena. To se ponavlja i u nastavku.]

UČITELJ IGRANJA: Sad imamo dosta posla i vi i ja.

UČITELJ MUZIKE: Imamo. Našli smo čoveka kakav nam je potreban obojici. Gospodin Žurden je uvrteo u glavu da je plemić, da mu treba gospodsko ponašanje; on je za nas prava krava muzara; vi igrači i mi muzičari možemo želeti da se i ostali građani ugledaju na njega.

UČITELJ IGRANJA: Ne baš u svemu da se ugledaju na njega; njega radi, ja bih voleo da on bolje pamti naša predavanja.

UČITELJ MUZIKE: Istina je da ih slabo shvata, ali ih dobro plaća; a to je baš ono što je nama umetnicima danas potrebnije od ovega ostalog.

UČITELJ IGRANJA: E, vidite, ja tražim i malo slave. Prijatno mi je pljeskanje; ali ja smatram da je pravo mučenje za umetnike kad se prikazuju pred glupacima, kad njihove umotvorine moraju da podnose divljačko prostaštvo kakvog blesana. Uživanje je, morate priznati, kad se radi za ljude koji umeju da osete lepote umetnosti, koji lepo primaju umetnička dela, koji hvalama nagrađuju naš trud. Da, umetniku je najbolja nagrada za njegove tvorevine uverenje da su postale poznate i da su ih dočekale pohvale koje njemu služe na čast. Po mome mišljenju, nema lepše nagrade za naše zamaranje; a najmilije su pohvale prosvećenih ljudi.

UČITELJ MUZIKE: Slažem se s vama. I ja uživam u takvim pohvalama, jer one golicaju častoljublje; ali se ne živi od dima tamjana. Od golih pohvala kakva je korist? Uz njih treba nešto što zveči. Žurden je, doduše, čovek neprosvećen, čovek koji o svačemu govori kako mu na um padne, čovek koji često hvali ono što nije za hvalu; ali, njegova je kesa puna razloga, njegov novac popravljaja njegovo rasuđivanje, njegove su pohvale istinski zlatne; dakle, taj neuki građanin nama je korisniji od obrazovanog kolenovića koji nas je ovde uveo.

UČITELJ IGRANJA: Ima nešto istine u vašim rečima; ali vi precenjujete novac; gramzivost je niska strast kojoj se čestit čovek ne odaje.

UČITELJ MUZIKE: Ipak vi rado primate Žurdenov novac.

UČITELJ IGRANJA: To je istina; ali meni to nije doeta, nego bih hteo da taj čovek pored bogatstva ima i ukusa.

UČITELJ MUZIKE: I ja bih to hteo; i eto, obojica se trudimo da mu ukus vaspitamo, ali u svakom slučaju on nama pruža mogućnost da nas vide u društvu, i on će platiti za druge ono što će drugi hvaliti umesto njega.

UČITELJ IGRANJA: Evo ga, dolazi!

POJAVA II

Pređašnji, Žurden, Sluga.

ŽURDEN (u domaćoj haljini sa noćnom kapicom) Dakle, gospodo, šta je? De, pokažite mi te vaše komendije!

UČITELJ IGRANJA: Kako? Komendije!?

ŽURDEN: Da, kako ono zovete: onaj vaš pevački i igrački prolog, dijalog, šta li?

UČITELJ IGRANJA: Aha!

UČITELJ MUZIKE: Izvolite, mi smo gotovi!

ŽURDEN: Dugo ste me čekali, a to stoga što se danas oblačim baš kao prava gospoda.

Moj krojač mi je poslao svilene čarape, koje sam s mukom navukao.

UČITELJ MUZIKE: Molim, mi imamo kad.

ŽURDEN: Molim vas obojicu da ne odete dok mi ne donesu odelo; želim da me vidite u njemu.

UČITELJ IGRANJA: Učinićemo sve što zapovedite.

ŽURDEN: Videćete kako ću biti lep od glave do pete!

UČITELJ MUZIKE: U to smo uvereni!

ŽURDEN (pokazujući domaću haljinu) I ovo sam dao da mi se napravi.

UČITELJ IGRANJA: Divna haljina!

ŽURDEN: Moj krojač mi je rekao da gospoda jutrom nose ovakve haljine.

UČITELJ MUZIKE: Stoji vam ne može biti bolje.

ŽURDEN: Gde su moji momci? Hej, vi!

PRVI SLUGA: Šta zapovedate, gospodine?

ŽURDEN: Ništa. Sasmo da vidim da li me dobro čujete. (Učiteljima) Kako vam se svide livreje mojih slugu?

UČITELJ IGRANJA: Prekrasne su!

ŽURDEN (odgrče gornju haljinu te pokazuje uzane čakšire od crvene kadife i zeleni grudnjak) Pogledajte! Ovo je odelo za moja jutarnja sežbanja.

UČITELJ MUZIKE: Divno!

ŽURDEN: Ej, momče!

PRVI SLUGA: Zapovedajte!

ŽURDEN: Zovem onog drugog.

DRUGI SLUGA: Molim.

ŽURDEN (svuče gornju haljinu) Uzmi ovo! (Učiteljima) Kako vam izgledam?

UČITELJ IGRANJA: Savršeno. Ne može biti bolje.

ŽURDEN: E, sad da počnemo.

UČITELJ MUZIKE: Ja bih vas molio da najpre saslušate serenadu koju je on sastavio.

(Pokazuje na učenika) To je jedan od mojih đaka, koji je vanredno darovit za te stvari.

ŽURDEN: Verujem, ali ipak nije trebalo davati učeniku. I vi sami imali biste da se pomučite u takovom poslu!

UČITELJ MUZIKE: Ne zazirite od reči "učenik", gospodine; ima ih koji ne ustupaju učiteljima, čak ni najboljima. A njegova je serenada prekrasna. Samo čujte!

ŽURDEN (Sluzi) Daj mi da obučem haljinu, bolje ću čuti! Ček'! Mislim da će biti bolje bez nje! Ne, ne, daj ovamo, ipak je tako bolje!

PEVAČ (peva)

Venem danju, noću, bol me tišti grubi,

Vi ste, lepa Iris, izvor mojih jada,

pa kad tako pati onaj ko vas ljubi,

čemu neprijatelj, avaj! da se nada!

ŽURDEN: Nekako mi je žalostiv napev; on uspavljuje; kad biste ga učinili malo veselijim.

UČITELJ MUZIKE: Ali, gospodine, treba da je u skladu sa rečima!

ŽURDEN: Tu skoro, naučio sam neku lepu pesmicu... Čekaj, bogati, kako ono beše?

UČITELJ MUZIKE: Bogme, ja ne znam!

ŽURDEN: Pominje se u njoj ovca.

UČITELJ MUZIKE: Ovca?

ŽURDEN: Da... Ha! evo je!

Mislio sam da je Žana
kao ovca blaga.

Mislio sam da je Žana
dobra k'o i lepa.

Ali jao, jao, prevarih se ja:
ona je svirepa, kao tigar zla.

E, pa recite, zar nije divna?

[Ovom strofom Molijer ismeva sladunjavu i izveštačenu poeziju koja se gaji po salonima
precioza]

UČITELJ MUZIKE: Divna je.

UČITELJ IGRANJA: I divno je pevate.

ŽURDEN: A šta mislite, muziku učio nisam.

UČITELJ MUZIKE: Treba, treba, gospodine, da je učite, kao god i igranje! To su dve
umetnosti u tesnoj vezi među sobom.

UČITELJ IGRANJA: A obe pripremaju um da shvati lepotu.

ŽURDEN: Uče li plemići muziku?

UČITELJ MUZIKE: Razume se!

ŽURDEN: E, onda učiću i ja. Nego, ne znam hoću li imati vremena. Jer, sem učitelja
borenja, s kojim se već vežbam, pogodio sam i učitelja filozofije, koji će baš jutros početi
predavanja.

UČITELJ MUZIKE: Ta ni filozofija nije na odmet; ali muzika, gospodine, muzika...

UČITELJ IGRANJA: Muzika i igranje, muzika i igranje - to je sve što treba.

UČITELJ MUZIKE: Državi ništa korisnije od muzike.

UČITELJ IGRANJA: Ljudima ništa potrebnije od igranja!

UČITELJ MUZIKE: Bez muzike država ne može opstati!

UČITELJ IGRANJA: Čovek koji ne ume da igra nije ni za šta!

UČITELJ MUZIKE: Svi meteži i ratovi koje vidimo u svetu dolaze od toga što se ne zna
muzika.

UČITELJ IGRANJA: Sve čovekove nesreće, evi kobni prevrati kojih je puna istorija, sve
greške državnika, sve omaške vojskovođa - sve to biva zato što ljudi ne umeju igrati!

ŽURDEN: Kako to?

UČITELJ MUZIKE: Narodi ratuju zato što ne mogu da se slože. Je li tako?

ŽURDEN: To je istina.

UČITELJ MUZIKE: A kad bi svi ljudi učili muziku, zar to ne bi bilo sredstvo da se
slože? Zar ne bi onda u svetu zavladao večiti mir?

ŽURDEN: Vaistinu, tako je!

UČITELJ IGRANJA: Kad čovek nešto pogreši, bilo u domaćim, bilo u državnim
poslovima, bilo kao vojskovođa, ne kaže li se tada, molim vas, da je učinio pogrešan
korak?

ŽURDEN: Da, tako se kaže.

UČITELJ IGRANJA: A može li učiniti pogrešan korak čovek koji ume da igra?

ŽURDEN: Ne može! E, sad razumem da imate pravo obojica.

UČITELJ IGRANJA: Eto, dokazasmo vam kako su korisne i izvrsne umetnosti igranje i
muzika. ŽURDEN: Razumem sad potpuno!

UČITELJ MUZIKE: Jeste li voljni da počnemo?

ŽURDEN: Možete.

UČITELJ MUZIKE: Kao što sam vam već napomenuo, ovo je moj negdašnji pokušaj, iz koga se vidi kako muzika može izraziti razne strasti.

ŽURDEN: Vrlo dobro.

UČITELJ MUZIKE (Pevačicama i Pevačima) Pridite! (Žurdenu) Zamislite sada da su svi odeveni kao pastiri i pastirke.

ŽURDEN: Opet pastiri! Zašto uvek oni te oni?

UČITELJ MUZIKE: Kad ličnosti treba kroz pesmu da se izražavaju, onda, radi verovatnoće, to samo među njima može biti! Tako je od starine uobičajeno, a bilo bi neobično da plemići ili građani izmenjuju misli pevajući.

[Aluzija na Astreju, pastoralni roman Onorea d'Irfe (1563-1625), koji je imao veliki uspeh u XVII veku.]

ŽURDEN: Hajde, neka je i tako. Da čujem!

Muzički razgovor Pevačica i dva Pevača.

PEVAČICA:

U ljubavno ropstvo srce kad se proda,
hiljadu se patnji tad u njemu stekne,
Kažu: bol taj da je ponos našeg roda,
ali ma šta bilo da se o tom rekne,
ipak je od svega najdraža sloboda.

PRVI PEVAČ:

NrJšta nije lepše od ljubavnih žudi,
kad nam ista želja ispunjava grudi,
srce srce traži.

Prave sreće nema bez ovih lepota;
uzmemo li ljubav iz našeg života,
on je tad bez draži.

DRUGI PEVAČ:

Potčinjen ljubavi prijatno je biti,
no gde je ta vernost da tu ljubav kiti?
Ah, avaj! ovo je samo želja smerna,
može li se naći još pastirka verna?
Ovaj pol nestalni, oh, zašto postoji?
Zbog njega se čovek i ljubavi boji.

PRVI PEVAČ: Ah, snu čežnjivi!

PEVAČICA: Nežnosti blaga!

DRUGI PEVAČ: Rode varljivi!

PRVI PEVAČ: Ti si mi draga!

PEVAČICA: Srcu mi godiš!

DRUGI PEVAČ: U užas vodiš!

PRVI PEVAČ: Ostavi mržnju tu neizmernu!

PEVAČICA: Ja ću ti reći - pastirku vernu!

DRUGI PEVAČ: Kako je steći?

PEVAČICA: Rad opasa žene, evo ti mene!

DRUGI PEVAČ: Ah, je l' to zbilja, pastirko mila?

I ti bi uvek verna mi bila!

PEVAČICA: Proba će biti dokaz o tome.

DRUGI PEVAČ: Ko vara nek ga bogovi zgrome!

SVE TROJE ZAJEDNO:

Ah, nek nam čežnja ispuni grudi,

nek nas sagori strast neizmerna.

Ima li legane od takve žudi,

kada se ljube dva srca verna?

ŽURDEN: Je li to sve?

UČITELJ MUZIKE: To je sve!

ŽURDEN: Nalazim da je to isuviše isprepletano; ali ima dosta lepih izreka.

UČITELJ IGRANJA: A sada dopustite mi da vam pokažem nekoliko primera najboljih pokreta i figura pomoću kojih se igra može izvoditi na razne načine.

ŽURDEN: Da ne budu to opet pastirske rabote? [Ovo pitanje pokazuje da je g. Žurden vrlo malo shvatio muzičku scenu]

UČITELJ IGRANJA: Biće onako kako vi želite! (Igračima) Počnite!

Četiri igrača vrše razne pokrete i izvode sve vrste koraka po naredbama učitelja.

DRUGI ČIN

POJAVA I

Žurden, Učitelj muzike, Učitelj igranja, Sluga.

ŽURDEN: Zaista ne beše loše, vaši ljudi se valjano iskovitlaše.

UČITELJ MUZIKE: A igranje uz pesmu proizvodi još lepši utisak; videćete kakav smo divan balet sastavili za vas.

ŽURDEN: To mi je baš dobro došlo; jer osoba kojoj je namenjena ova zabava čini mi čast da danas ruča kod mene.

UČITELJ IGRANJA: Sve je gotovo.

UČITELJ MUZIKE: Nego, gospodine, vama još nešto treba. Čovek u tolikom sjaju, toliko naklonjen svemu što je lepo, trebalo bi da priređuje muzičke koncerte u svojoj kući, recimo, sredom ili četvrtkom.

ŽURDEN: A da li je tako u otmenim kućama?

UČITELJ MUZIKE: Dakako, gospodine.

ŽURDEN: Onda neka bude! Hoće li to biti lepo?

UČITELJ MUZIKE: Besumnje. Ja mislim da ovako sastavimo muzički zbor: tri glasa, sopran, alt i bas, uz pratnju čela, lire i klavsena, da bi se održala niska oktava, pa onda dve violine radi riturnela. [Niska oktava (tačan izraz: basso continuo) označava niz akorada ili arpeđa kojima se prati pevanje. Riturnela je kratak instrumentalni uvod u pesmu, a ponekad dolazi i posle nje. Mornarska truba je negdašnji drveni instrument sa jednom žicom preko koje se prevlačilo gudaalom.]

ŽURDEN: Ne bi zgoreg bilo da se doda i mornarska truba. Ta mi se sprava sviđa, jer je harmonična.

UČITELJ MUZIKE: Dopustite da mi sve to uredimo.

ŽURDEN: Dobro! Ne zaboravite poslati pevače da pevaju za vreme obeda.

UČITELJ MUZIKE: Imaćete sve što vam je potrebno.

ŽURDEN: Glavno je da balet bude lep.

UČITELJ IGRANJA: Bićete zadovoljni. Sem ostaloga, videćete i nekoliko menueta.

ŽURDEN: Ah, menuet je moja igra! Hoću da odmah vidite kako igram. De'te, gospodine učitelju igranja, pomozite! [Menuet je prvobitno arija po kojoj se igra, a zatim i ime same igre.]

UČITELJ IGRANJA: Molim! Izvolite najpre metnuti šešir. (Žurden uzme šešir svog sluge i stavi ga preko spavaće kapice. Učitelj, uzevši Žurdenu za ruku, igra s njim i peva) La, la, la; la, la, la, la, la; la, la, la. U ritmu molim. La, la, la, la. Desna noga, La, la, la. Ne mrdajte toliko ramenima. La, la, la; la, la, la, la, la, la. Ruke su vam kao otsečene. La, la, la, la. Podignite glavu. Stopala ustranu. La, la, la. Ispravite se.

ŽURDEN: A? [G. Žurden je zamoren i ne može da govori, a radoznao je da čuje mišljenje o postignutom uspehu; zato on izgovara samo ovo „A?“]

UČITELJ IGRANJA: Dobro je! Dobro je! Bolje se ne da ni zamisliti.

ŽURDEN: (Učitelju igranja) Zbilja, pokažite mi kako se treba iokloniti pred markizom; jer to treba da znam još danas.

UČITELJ IGRANJA: Kako se treba pokloniti pred markizom?

ŽURDEN: Da, pred markizom koja se zove Dorimena. [Dorimena je jedno od ženskih imena koja su precioze sebi davale.]

UČITELJ IGRANJA: Dajte mi ruku!

ŽURDEN: Nemojte! Pokažite mi vi, ja ću zapamtiti.

UČITELJ IGRANJA: Ako želite da joj izrazite veliko poštovanje, onda se poklonite i odmah kročite unazad, zatim učinite tri koraka napred sa tri poklona, a četvrti put previjte se do njenih kolena.

ŽURDEN: E, de, pokažite mi to. (Učitelj igranja izvodi tri poklona) Dobro.

POJAVA II

Pređašnji, Drugi sluga.

DRUGI SLUGA (unoseći dva mača za borenje) Gospodine, došao je vaš učitelj borenja.

ŽURDEN: Neka uđe da mi održi čas. (Učiteljima) E, baš mi je milo da me i na tom poslu vidite.

P O J A V A III

Pređašnji, Učitelj borenja.

UČITELJ BORENJA (uzevši od Sluge mačeve i predajući jedan Žurdenu) Dakle, gospodine, počnite poklonom. Stojte pravo, malko nagnuti nalevo. Mnogo ste se raskoračili. Stopala neka budu u istoj liniji. Levu šaku držite prema boku, a vrh od mača prema ramenu. Desna ruka ne treba da je sasvim opružena. Sad previjte levu naviše. Levo rame neka prirodno pada. Podignite glavu. Gledajte slobodno. Pođite napred. Držite se pravije! Sad kvarta! Jedan, dva! Mirnije, mirnije! OstavT Kvarta natraške!... Kad hoćete da ubodete protivnika, gospodine, onda, koliko mač izbacite napred, toliko telo povucite natrag! Sad, jedan, dva! Terca! Napad! Stojte čvršće! Napad! Jedan, dva! Lakše! Silnije! Korak natrag! Čuvajte se, gospodrše, čuvajte se! (Učitelj ga bocne nekoliko puta, vičući pri svakom ubodu) Čuvajte se!

ŽURDEN: A?

UČITELJ MUZIKE: Vi to divno izvodite.

UČITELJ BORENJA (Žurdenu) Kao što sam vam već rekao, sva veština borenja izražena je u dva pravila: zadavati udarce i izbegavati ih. Prošlog časa pokazao sam vam na očigledan način kako je nemoguće da vas itrotivnik ubode, ako vešto odbijete njegov mač, a to prosto zavisi od malog pokreta šake, k sebi ili od sebe.

ŽURDEN: Na taj način i čovek koji nije hrabar može ubiti protivnika, a sam da ostane zdrav i čitav?

UČITELJ BORENJA: Dabome! Zar vam to nisam očevidno dokazao?

ŽURDEN: Jeste.

UČITELJ BORENJA: Sad vam je, dakle, jasno koliko poštovanje uživamo mi u državi, i koliko je veština borenja uzvišenija od ostalih nepotrebnih veština, kao što su muzika, igranje...

UČITELJ IGRANJA: Lakše, lakše, gospodine učitelju! Govorite s malo više poštovanja o mojoj umetnosti.

UČITELJ MUZIKE: I ja vam savetujem da se priličnije izražavate o muzici.

UČITELJ BORENJA: E, baš ste šaljivci! Dakle, vi upoređujete te vaše veštine sa mojom?

UČITELJ MUZIKE: Gle, molim vas, kako se pravi važan!

UČITELJ IGRANJA: Da smešne životinje sa njegovim nadgrudnjakom!

UČITELJ BORENJA: Čujete li vi, učiteljčiću kovitlanja, ako vas ja naučim, prekrasno ćete poigrati! A vi, kreketalo, zapevaćete kako niste nikad!

UČITELJ IGRANJA: A ja ću vas, gospodine vrtiklope, naučiti vašem zanatu!

ŽURDEN (Učitelju igranja) Jeste li vi ludi kad se svađate sa čovekom koji zna tercu i kvartu, i koji je kadar ubiti protivnika na očigledan način?

UČITELJ IGRANJA: Ne zarezujem ja njegove terce i kvarte i očigledne načine.

ŽURDEN (Učitelju igranja) Lakše, de!

UČITELJ BORENJA (Učitelju igranja) Šta reče, žuravi bezobrazniče?

ŽURDEN (Učitelju borenja) Nemojte, gospodine učitelju!

UČITELJ IGRANJA (Učitelju borenja) Šta reče, kljusino?

ŽURDEN (Učitelju igranja) Nemojte, gospodine učitelju!

UČITELJ BORENJA: Ako te ja šćepam...

ŽURDEN (Učitelju borenja) Smirite se!

UČITELJ IGRANJA: A ako ja tebe šćepam!

ŽURDEN (Učitelju igranja) Mir! Mir!

UČITELJ BORENJA: Smrviću te!

ŽURDEN (Učitelju borenja) Ostavite, molim vas!

UČITELJ IGRANJA: Ja ću te isprebijati!

ŽURDEN (Učitelju igranja) Manite se belaja!

UČITELJ MUZIKE: Pustite nas da ga naučimo kako treba govoriti!

ŽURDEN: (Učitelju muzike) Ako boga znate, prekinite već!

POJAVA IV

Pređašnji, Učitelj filozofije.

ŽURDEN: Oh, gospodine filozofe, baš dođoste u zgodan čas sa vašom filozofijom.

Umirite, molim vas, ove ljude.

UČITELJ FILOZOFIJE: Šta je to bilo? Šta vam je, gospodo?

ŽURDEN: Prepirali su se čiji je zanat bolji, pa su se toliko razljutili da je došlo do uvreda, a zamalo i do tuče.

UČITELJ FILOZOFIJE: Šta, zar da se toliko zaboravite, gospodo? Znači, dakle, da niste čitali učenu Senekinu raopravu o ljutini? [De ira - delo latinskog filozofa Lucija Eneja Seneke (4 pre n. e. - 65 n. e.), koji je napisao i mnoge tragedije.] Ima li šta niže i stidnije od te strasti, koja čoveka pretvara u zver? Pa zar nemamo razum, koji treba da bude gospodar svakog našeg postupka?

UČITELJ IGRANJA: Vi ne znate, gospodine, da nas je ovaj obojicu uvredio, prezirući igranje, koje ja predajem, i muziku kojom se on bavi.

UČITELJ FILOZOFIJE: Mudar čovek se izdiže iznad svih uvreda; i najbolje je odgovoriti na grdnje umerenošću i strpljenjem.

UČITELJ BORENJA: Obojica se usuđuju da porede svoja zanimanja sa mojim.

UČITELJ FILOZOFIJE: I to vas toliko razjarilo? Zlo je što se ljudi raspravljaju zbog taštine i položaja u društvu; ono po čemu se razlikujemo između sebe, to su mudrost i vrlina.

UČITELJ IGRANJA: Ja mu dokazujem da je igranje umetnost koja zaslužuje svako poštovanje.

UČITELJ MUZIKE: A ja, opet, da je muzika umetnost kojoj se čovečanstvo klanjalo od iskona.

UČITELJ BORENJA: A ja tvrdim da je borenje najlepša i najkorisnija od svih veština.

UČITELJ FILOZOFIJE: A šta onda da se kaže za filozofiju? Ja nalazim da ste sva trojica vrlo bezočni kad se usuđujete da preda mnom govorite tako oholo, i da umetnošću nazivate besposlice kojima je mesto među najnižim zanatima, kao što su gladijatorski, pevački i pelivanski!

UČITELJ BORENJA: Lakše, lakše, pasji filozofe!

UČITELJ MUZIKE: Je li tako, glupa nadriknjigo?

UČITELJ IGRANJA: Dronjavče!

UČITELJ FILOZOFIJE: Čekajte, nikogovići! (Potrči na njih, te se potuku)

ŽURDEN: Gospodine filozofe!

UČITELJ FILOZOFIJE: Gadovi, bezobraznici, lupeži!

ŽURDEN: Gospodine filozofe!

UČITELJ BORENJA: Životinjo, kugo!

ŽURDEN: Gospodo!

UČITELJ FILOZOFIJE: Beetidnici!

ŽURDEN: Gospodine filozofe!

UČITELJ IGRANJA: Drtino magareća!

ŽURDEN: Gospodo!

UČITELJ FILOZOFIJE: Hulje!

ŽURDEN: Gospodine filozofe!

UČITELJ MUZIKE: Dođavola, bezobrazniče!

ŽURDEN: Gospodo!

UČITELJ FILOZOFIJE: Varalice! Lupeži! Izdajnici! Lažovi!

ŽURDEN: Gospodine filozofe! Gospodo! Gospodine filozofe! Gospodo! Gospodine filozofe!

(Učitelji izlaze udarajući se neprestano)

POJAVA V

Žurden.

ŽURDEN: Bijte se do mile volje, niti vas mogu rastaviti, niti sam voljan da kvarim nove haljine! A opet, bio bih lud da se umešam, te da i ja dobijem koji bubotak.

POJAVA VI

Žurden. Učitelj filozofije.

UČITELJ FILOZOFIJE (ispravljajući okovratnik) Da počnemo čas, gospodine.

ŽURDEN: Oh, žao mi je, gospodine, što su vas izbili.

UČITELJ FILOZOFIJE: Nije to ništa. Nikakav događaj ne može iznenaditi filozofa, a protiv ovih napisaču satiru u Juvenalovom stilu, i oni će se lepo provesti. Nego, ostavimo to! Štabiste vi želeli da naučite? [Juvenal (55? - 135) je čuveni rimski satiričar. Ove reči nemaju nikakav smisao i nekad su upotrebljavane za označavanje silogizama.]

ŽURDEN: Sve što budem mogao, jer imam veliku želju da postanem učen. Besan sam na roditelje što me nisu dali na nauke u mladosti.

UČITELJ FILOZOFIJE: To osećanje je opravdano: Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago. Vi to razumete, vi znate latinski, besumnje?

ŽURDEN: Znam, ali vi postupajte kao da ne znam, pa mi kažite značenje tih latinskih reči.

UČITELJ FILOZOFIJE: Te reči znače: Bez nauke život je gotovo slika smrti.

ŽURDEN: Pravo kaže ta latinska poslovice.

UČITELJ FILOZOFIJE: Da li ste, inače, primili nešto obrazovanja, bar osnovnog?

ŽURDEN: Umem da čitam i da pišem.

UČITELJ FILOZOFIJE: Čime da počnemo? Hoćete li da vam predajem logiku?

ŽURDEN: Šta je to logika?

UČITELJ FILOZOFIJE: To je nauka koja nam objašnjava tri radnje mišljenja.

ŽURDEN: A koje su te radnje mišljenja?

UČITELJ FILOZOFIJE: Ima ih tri: prva, druga i treća. Prva je da pomoću opštih pojmova dobro shvatamo; druga, da, služeći se kategorijama, dolazimo do pravilnog suđenja; treća, da posredstvom figura izvodimo zaključke. Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipon, itd.

ŽURDEN: Da krupnih i odvratnih reči! Ta mi se logika ne sviđa. Pokažite mi što zabavnije,

UČITELJ FILOZOFIJE: Da uzmemo etiku.

ŽURDEN: Etiku?

UČITELJ FILOZOFIJE: Da.

ŽURDEN: O čemu ona govori?

UČITELJ FILOZOFIJE: Ona raspravlja o sreći, poučava nas kako ćemo stišavati strasti, kako...

ŽURDEN: Ne, ne, ostavimo to. Ja sam žučan kao đavo; nema nauke koja bi me obuzdala. Hoću da iskalim sav svoj gnev, kad mi dođe volja.

UČITELJ FILOZOFIJE: Hoćete li fiziku?

ŽURDEN: Šta priča ta fizika?

UČITELJ FILOZOFIJE: Fizika objašnjava načela prirodnih stvari i osobine tela; upoznaje nas sa suštinom elemenata, metala, ruda, kamenja, biljaka i životinja; otkriva nam uzroke svih vazdušnih pojava: duge, živih plamenova, kometa, munje, groma, kiše, grada, vetrova, viorova.

ŽURDEN: Tandara - mandara! To je isuviše velika zbrka.

UČITELJ FILOZOFIJE: Pa šta biste vi hteli da vas naučim?

ŽURDEN: Naučite vi mene da pravilno pišem.

UČITELJ FILOZOFIJE: Vrlo dobro.

ŽURDEN: A posle toga, želeo bih da me uputite kako ću razabrati u kalendaru kad ima mesečine, a kad je nema.

UČITELJ FILOZOFIJE: Lepo, lepo! Nego, da biste vi temeljno izučili predmet koji ste izabrali, i da bih ga ja obradio kao filozof, treba da vam prvo, prema redu stvari, tačno objasnim prirodu raznih glaveova, kao i razne načine na koje se oni izgovaraju. I počinjem tim što vam kažem da glasova ima dvojakih: samoglasnika, koji se zovu samoglasnici zato što imaju svoj glas, i suglasnika, koji se zovu suglasnici zato što se izgovaraju udruženi sa samoglasnicima i samo označuju razne artikulacije glasa. Samoglasnika ima pet: A, E, I, O, U.

ŽURDEN: To sve razumem.

UČITELJ FILOZOFIJE: Da bi se kako valja izgovorio glas A, treba dobro otvoriti usta: A.

ŽURDEN: A, A. Tako je.

UČITELJ FILOZOFIJE: Da bi se izgovorilo E, treba da se donja vilica približi gornjoj: A, E.

ŽURDEN: A, E; A, E, E. Divota, bogami!

UČITELJ FILOZOFIJE: Da bi se izgovorio glas I, treba da su vilice još bliže jedna drugoj, a uglovi usana razvučeni prema ušima: Pazite A, E, I.

ŽURDEN: A, E, I, I, I, I. Sasvim je tako! Živela nauka!

UČITELJ FILOZOFIJE: Da bi se izgovorio glas O, treba vilice razmaći, a krajeve usana primaći. Evo: O.

ŽURDEN: O, O. Sušta istina: A, E, I, O, I, O. Divota! I, O, I, O.

UČITELJ FILOZOFIJE: I sam oblik usta, kad se izgovara O, liči na O.

ŽURDEN: O, O, O! Istina je! O. Ah, lepo li je znati nešto!

UČITELJ FILOZOFIJE: Kad se usta otvore kao da se hoće izgovoriti O, pa se usne malo isture i približe jedna drugoj, ali ne potpuno, onda postaje glas U.

ŽURDEN: U, U. Ništa tačnije!

UČITELJ FILOZOFIJE: Kad tako učinimo ustima, izgleda da se bekeljimo. I doista, kad hoćete da ismevate nekoga, onda činite: U.

ŽURDEN: U, U. Zaista je tako. Ah, što ranije nisam učio, sve bih to već znao!

UČITELJ FILOZOFIJE: Sutra ćemo preći na druga slova, a to su suglasnici.

ŽURDEN: Ima li i tu tako zanimljivih stvari kao kod samoglasnika?

UČITELJ FILOZOFIJE: Još kako! Naprimer, suglasnik D postaje kad se vrhom jezika udari iznad gornjih zuba: DA.

ŽURDEN: DA, DA. Divno! Divno!

UČITELJ FILOZOFIJE: Suglasnik F postaje kad se gornzi zubi naslone na donju usnu: FA.

ŽURDEN: FA, FA. Tako je. Ah, oče i mati, bog da vas prosti, ali...

UČITELJ FILOZOFIJE: Glas R postaje kad se vrh od jezika primakne nopcima, a vazduh iz pluća jurne na jezik, te se ni pomakne i opet vrati na isto mesto, proizvodeći neku vrstu treperenja: R - RA.

ŽURDEN: R, R, RA; R, R, R, R, R, RA. Tako je! Baš ste majstor u ovoj nauci, a ja, nesrećnik, koliko sam dosad vremena izgubio u neznanju! R, R, R, RA.

UČITELJ FILOZOFIJE: Ja ću vam potanko objasniti sve te čudne stvari.

ŽURDEN: Biću vam zahvalan. A sada hoću da vam poverim jednu svoju tajnu. Ja sam zaljubljen u jednu gospođu visoka roda, pa bih bio rad da joj nakitimo ljubavno pisamce koje ću spustiti pred njene noge.

UČITELJ FILOZOFIJE: Drage volje, pomoći ću vam.

ŽURDEN: Je l' te da će to biti galantno?

UČITELJ FILOZOFIJE: Dabome! Hoćete li da joj pišete u stihovima?

ŽURDEN: Ne, ne; ne u stihovima.

UČITELJ FILOZOFIJE: Dobro, onda u prozi.

ŽURDEN: Nemojte, neću ni u stihovima ni u prozi.

UČITELJ FILOZOFIJE: Pa mora biti jedno ili drugo.

ŽURDEN: Zašto to?

UČITELJ FILOZOFIJE: Zato, gospodine, što se misao može izraziti samo u prozi ili u stihovima.

ŽURDEN: Ene! Samo u prozi ili u stihovima?

UČITELJ FILOZOFIJE: Sasvim tako: sve što nije proza, to je stih, a što nije stih, to je proza.

ŽURDEN: A kad se govori prosto, kao sad ja s vama, šta je to?

UČITELJ FILOZOFIJE: To je proza.

ŽURDEN: Šta, šta? Kad ja, naprimer, kažem: "Nikolija, donesi mi papuče i daj mi moju spavaću kapu", zar je to proza?

UČITELJ FILOZOFIJE: Jeste, gospodine!

ŽURDEN: O, Gospode! Onda ima već četrdeset godina kako govorim u prozi, a tek sad to saznajem! E, baš vam mnogo hvala što ste mi to objasnili. Dakle, ja bih želeo da joj stavim u pisamce nešto ovako: Lepa markizo, vaše lepe oči učiniće da umrem od ljubavi ! Ali bih hteo da to bude kazano ljupkije, nežnije.

UČITELJ FILOZOFIJE: Onda napišite da se od plamena njenih očiju vaše srce pretvara u pepeo; dodajte da zbog nje danju i noću podnosite...

ŽURDEN: Ne, neću tako, nego kao što sam malopre rekao: Lepa markizo, vaše lepe oči učiniće da umrem od ljubavi.

UČITELJ FILOZOFIJE: Ja mislim da izjava treba da bude malo opširnija.

ŽURDEN: Ne, opet vam kažem, ja želim da u pismu budu samo te reči, ali poredane po modi, kao što treba. Molim vas da ih izgovorite na više načina, pa da odaberem.

UČITELJ FILOZOFIJE: Eto, prvo može da bude kao što ste vi rekli: Lepa markizo, vaše lepe oči učiniće da umrem od ljubavi. Ili: Da umrem od ljubavi učiniće, lepa markizo, vaše lepe oči. Ili: Vaše lepe oči od ljubavi da umrem, lepa markizo, učiniće. Ili: Da umrem, vaše lepe oči, markizo lepa, od ljubavi, učiniće.

ŽURDEN: E sad, kako je najlepše?

UČITELJ FILOZOFIJE: Onako kako ste sami rekli: Lepa markizo, vaše lepe oči učiniće da umrem od ljubavi.

ŽURDEN: Gle, a ja to nisam proučavao. Ja sam rekao onako, od irve reči. Hvala vam srdačna, i molim vas dođite sutra ranije.

UČITELJ FILOZOFIJE: Doći ću! (Odlazi)

POJAVA VII

Žurden, Sluga.

ŽURDEN: Šta! Zar moje odelo još nije doneto?

SLUGA: Nije, gospodine.

ŽURDEN: Prokleti krojač! Da ga čekam toliko baš danas kad sam u najvećem poslu! Pa da se čovek ne ljuti! Da bog da ga uhvatila troletnica, kuga ga umorila, da bog da! Oh, da mi je sad u rukama taj gadni krojač, to pseto, ta bitanga, taj...!

POJAVA VIII

Krojač, njegov Pomoćnik, pređašnji.

ŽURDEN: A, tu ste! Zna, ja htjedoh već da se naljutim na vas.

KROJAČ: Nisam mogao da dođem ranije. Dvadeset radnika imalo je posla oko vaših haljina.

ŽURDEN: Poslali ste mi tako uske čarape da sam ih s mukom navukao, a dve se petlje i otrgle!

KROJAČ: Raširiće se, ne bojte se.

ŽURDEN: Da, raširiće se kad se sve petlje iskidaju. Pa ste dali da mi načine cipele koje me strahovito stežu.

KROJAČ: To nije istina.

ŽURDEN: Šta nije istina?

KROJAČ: Da vas cipele stežu.

ŽURDEN: A ja vam kažem da me stežu.

KROJAČ: Vama se to samo čini.

ŽURDEN: Kako mi se čini, kad osećam! Gle ti njega!

KROJAČ: Pogledajte, ovo je najlepša i najukusnija dvorska haljina. Zar nije remekdelo izmisliti haljinu koja je ozbiljna, ali ne i crna? Kladim se da ni najveštiji krojači ne bi bili kadri ovako šta skrojiti i sašiti.

ŽURDEN: Šta je ovo? Cvetovi izvrnuti!

KROJAČ: Pa vi mi niste rekli da budu uspravni.

ŽURDEN: Zar to treba reći?

KROJAČ: Dabome. Uostalom, sva velika gospoda sad ovako nose.

ŽURDEN: Kako, sva velika gospoda nose izvrnute cvetove?

KROJAČ: Da, gospodine.

ŽURDEN: Znači da je tako dobro?

KROJAČ: Da. Ali ako vi želite, ja ću prepraviti.

ŽURDEN: Ne, ne.

KROJAČ: Treba samo da kažete.

ŽURDEN: Ne, kažem vam, dobro ste uradili. Mislite li da će mi haljina lepo stajati?

KROJAČ: Još pitate! Čikam slikara i njegovu kičicu da vam naprave išta lepše i bolje.

Imam jednog pomoćnika koji vam je najveći genije na svetu za krojenje čakšira, i jednog

drugog koji je, za sastavljanje grudnjaka, praei heroj našeg doba.

ŽURDEN: A vlasulja i perje, jesu li odabrani?

KROJAČ: Sve je dobro.

ŽURDEN (posmatrajući pažljivo haljine na krojaču) Sve mi se čini, gospodine krojaču, da je to ona moja čoja od koje ste mi pravili poslednje odelo. Poznajem je ja.

KROJAČ: Vaša mi se čoja toliko svidela da sam od nje i sebi skrojio haljinu.

ŽURDEN: Dobro. Ali nije trebalo da od moje oduzimate.

KROJAČ: Želite li obući haljinu?

ŽURDEN: Da.

KROJAČ: Čekajte, Ne ide to tako. Doveo sam ljude da vas obuku po taktu, jer se ovakve haljine oblače po ceremonijalu. (Pomoćnicima) Hej, vi, ulazite! Ded, obucite gospodina kao što oblačite velikaše.

(Četiri Pomoćnika, igrajući, primaknu se Žurdenu: dvojica mu skidaju čačšire za vežbanje, a dvojica košulju; zatim mu oblače novu haljinu; Žurden se šeta između njih i pokazuje im haljinu, da vide stoji li mu dobro. Sve to uz pratnju muzike.)

POMOĆNIK: Plemeniti gospodine, malo napojnice za pomoćnike.

ŽURDEN: Kako me nazvaste?

POMOĆNIK: Plemeniti gospodine.

ŽURDEN: Plemeniti gospodine. Tako! Eto šta znači odenuti se plemićki! Ostanite u građanskom ruhu, niko vas neće nazvati plemenitim gospodinom. Evo ti za plemeniti gospodine. (Daju mu napojnicu)

POMOĆNIK: Veoma smo zahvalni vašoj milosti.

ŽURDEN: Milosti! Oho! Milosti! Čekajte, prijaško: Milost zaslužuje nešto. Milost nije tako obična reč. Evo, to vam daje Milost.

POMOĆNIK: Pićemo u zdravlje vaše svetlosti!

ŽURDEN: Šta? Svetlosti! Oho! Čekajte, ne idite. Ja svetlost!?! (Za sebe) Vere mi, ako me nazove visočanstvom, ode sve iz kese! (Glasno) Stani, evo ti od svetlosti!

POMOĆNIK: Najponiznije zahvaljujem vašoj svetlosti! (Odlazi)

ŽURDEN: Dobro je uradio, inače bih mu ove dao.

POJAVA IX

Pređašnji. Drugi izlazak baleta. Četiri krojačka Pomoćnika igraju, radujući se Žurdenovim darovima.

TREĆI ČIN

POJAVA I

Žurden, dve Sluge.

ŽURDEN: Podite sa mnom. Hoću da se u novim haljinama prošetam po gradu. Idite za mnom u stopu, neka svako vidi da meni pripadate.

SLUGA: Dobro, gospodine.

ŽURDEN: Zovite Nikoliju, da joj nešto naredim... Ali ne treba, evo je.

POJAVA II

Pređašnji, Nikolija.

ŽURDEN: Nikolija!

NIKOLIJA: Zapovedajte.

ŽURDEN: Slušaj.

NIKOLIJA: Hi, hi, hi, hi, hi!

ŽURDEN: Zašto se smeješ?

NIKOLIJA: Hi, hi, hi, hi, hi, hi!

ŽURDEN: Ama zašto se smeje ova beštija?

NIKOLIJA: Hi, hi, hi! Kako ste se nakaradili! Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Šta? Kako?

NIKOLIJA: Ah, bože! Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Dakle, to se meni rugaš, bezobraznice!

NIKOLIJA: Ne, ne, gospodine, kud bi' ja to! Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Dobićeš po nosu, ako se još budeš smejala!

NIKOLIJA: Ne mogu da se savladam, gospodine! Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Hoćeš li prestati?

NIKOLIJA: Oprostite, gospodine, ali vi ste tako smešni da se ne mogu uzdržati od smeha! Hi, hi, hi!

ŽURDEN: E, baš je bezočna!

NIKOLIJA: Vi ste prava nakarada u toj haljini! Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Sad ću te... !

NIKOLIJA: Molim vas oprostite. Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Čuješ li ti, ako se nasmeješ još jednom, ja ću te tako opaučiti da ćeš me doveka pamtiti.

NIKOLIJA: Nemojte, gospodine! Evo više se neću smeјati.

ŽURDEN: Čuvaj se dobro. Dakle, treba da odmah raspremiš...

NIKOLIJA: Hi, hi!

ŽURDEN: Da raspremiš lepo...

NIKOLIJA: Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Treba, kažem, da raspremiš lepo dvornicu, i...

NIKOLIJA: Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Dakle, ipak se smeješ!

NIKOLIJA (previja se od smeha i sedne) Ah, gospodine, izbijte me ako hoćete, ali pustite da se sita ismejem. Ne mogu više! Hi, hi, hi, hi, hi!

ŽURDEN: Pobesneću!

NIKOLIJA: Molim vas, gospodine, molim vae, ne branite mi! Hi, hi, hi!

ŽURDEN: Je li iko video ovakvu bezočnicu, koja se gospodaru smeje u brk, umesto da sluša njegove naredbe?

NIKOLIJA: Šta hoćete da uradim?

ŽURDEN: Da nastojiš, veštice, da kuća bude u redu, zbog gostiju koje očekujem.

NIKOLIJA (ustajući) E sad mi već nije do smeha. Vaša družina čini takav nered u kući, da mi je dosta čim ih pomenete.

ŽURDEN: Dakle, zbot tebe treba da zatvorim vrata svojim poznanicima?

NIKOLIJA: Ne biste rđavo učinili da zatvorite vrata bar nekima od njih.

POJAVA III

Pređašnji, Gospođa Žurden.

GĐA ŽURDEN: Gle! Gle! Opet nova ludost! Šta si to obukao čoveče? Rugaš li se svetu, ili ti je milo da se ceo svet tebi ruga, kad si se tako nakaradio?

ŽURDEN: Samo mi se ludaci i lude mogu smeјati, ženo.

GĐA ŽURDEN: Doduše, svet nije čekao dosad, jer mu već odavno tvoje nastranosti daju povoda za smeh.

ŽURDEN: A koji je to svet, molim?

GĐA ŽURDEN: Bogme, sav razumni svet. Svako ko je pametniji od tebe. Bruka je šta ti radiš. Šta je naša kuća dočekala! Rekao bi čovek da su pod našim krovom neprekidne pokladne terevenke. Već od ranog jutra čuje se graја od muzike i od pevanja, a to je već i susedima dodijalo.

NIKOLIJA: Sve je istina što gospođa kaže. Može li se kuća držati čisto, kad je u njoj metež svakog dana? Te vaše zvanice kanda nakupe blato po svim krajevima grada, da ga ovde donesu. Jadna Fransoaza već je iznemogla perući neprestano pod, koji vaši krasni učitelji redovno iskalјaju.

ŽURDEN: Čuješ ti, Nikolija, iako si selјanka, jezik ti je i suviše zaoštren.

GĐA ŽURDEN: Nikolija pravo kaže, i njena je pamet zdravija od tvoje. Da mi je samo znati šta će tebi, u tvojim godinama, učitelj igranja?

NIKOLIJA: I šta će vam onaj drugi dugački đavo sa ražnjevim, koji tako lupa nožurdama da se trese cela kuća i koji nam pokvari ceo pod u dvornici?

ŽURDEN: Ti, sluškinjo, čuti, a i ti, ženo!

GĐA ŽURDEN: Učiš, valјda, igranje za dane kad te noge ne budu više služile?

NIKOLIJA: A našto vam borenje? Spremate se, valјda, da ubijete nekoga?

ŽURDEN: Opet vam kažem da ćutite, jer ne razumete te stvari i ne znate kakva su to preimućstva.

GĐA ŽURDEN: Bolje bi radio kad bi mislio na kćer, kojoj je već vreme da se udomi.

ŽURDEN: Misliću ja na nju kad se pojavi prilika prema njoj. Ali treba da mislim i na sebe, da steknem znanja.

NIKOLIJA: Doznala sam, gospođo, da je gospodin, da bi čorba bila gušća, uzeo danas i učitelја filozofije.

ŽURDEN: To je istina. Hoću da budem duhovit i da mogu razgovarati o onome o čemu govori otmen svet.

GĐA ŽURDEN: Što se ne bi upisao u školu, da te pod starost biju učitelji?

ŽURDEN: A što i ne bih? Kamo sreće da znam ono što se uči u školi, makar me pred svima i batinali.

NIKOLIJA: Doduše, tada bi se podmladio.

ŽURDEN: Dabome.

GĐA ŽURDEN: Sve ti je to vrlo potrebno da budeš dobar domaćin.

ŽURDEN: I jeste! Obe govorite tako glupo da se stidim vašeg neznanja. (Ženi) Eto, naprimer, znaš li ti kako sad govoriš?

GĐA ŽURDEN: Znam. Što kažem, kazano je pametno, a znam i to da bi ti dobro učinio kad bi izmenio način života.

ŽURDEN: Ne pitam te to, nego kakve su reči koje sad izgovaraš:

GĐA ŽURDEN: To su reči razumne, a tvoje ponašanje to nije.

ŽURDEN: Ne mislim to. Pitam te da mi kažeš kako se zove ovaj način govora kojim se sad služim?

GĐA ŽURDEN: Trućanje.

ŽURDEN: E, nije tako. Ovo što oboje govorimo, razgovor koji sad vodimo?

GĐA ŽURDEN: Da čujem.

ŽURDEN: On ima svoje ime.

GĐA ŽURDEN: Zovi ga kako hoćeš.

ŽURDEN: To je proza, neznalice.

GĐA ŽURDEN: Proza?

ŽURDEN: Dabome, proza. Sve što nije stih, to je proza, a što nije proza, to je stih. Vidiš li šta znači učiti! (Nikoliji) A ti, znaš li šta treba uraditi da bi se izgovorilo U?

NIKOLIJA: Šta velite?

ŽURDEN: Da bi se izgovorio glas U, šta treba učiniti?

NIKOLIJA: Šta?

ŽURDEN: Ded da vidiš, kaži U.

NIKOLIJA: Pa evo, U.

ŽURDEN: Šta radiš?

NIKOLIJA: Kažem U.

ŽURDEN: Da, ali kad izgovaraš U, šta radiš?

NIKOLIJA: Radim to što mi vi naređujete.

ŽURDEN: Oh, teško li je urazumeti glupe stvorove! Isturaš uone, a primičeš gornju vilicu donjoj, evo ovako: U. Vidiš li? Kao da se bekeljiš: U.

NIKOLIJA: Tako je. Što je to lepo!

GĐA ŽURDEN: Da divne mudrosti!

ŽURDEN: A kad biste samo videli kako postaju O i DA, DA i FA, FA!

GĐA ŽURDEN: Šta mu znači to tandaramandara?

NIKOLIJA: Je li to kakav lek od groznice?

ŽURDEN: Da pobesni čovek kad ima posla sa tako glupim ženama!

GĐA ŽURDEN: Trebalo bi da razjuriš sve te ljude što tako preklapaju.

NIKOLIJA: Osobito onog klipana, učitelja borenja, što mi uvek napuni kuću prašinom.

ŽURDEN: Vidim da njega najviše mrziš. Ali hoću da ti odmah pokažem koliko si bezočna! (Uzme dva mača, i jedan preda Nikoliji) Drži! Očevidni razlog. Položaj tela. Kad se napada kvartom, treba da učiniš ovako, a kad juriš tercom, dosta je da učiniš ovako. To ti je način da nikad ne pogineš. Zar nije lepo kad je čovek obezbeđen u dvoboju? Ded, napadaj, da vidiš.

NIKOLIJA: Pa najpoele, hajde! (Bocne ga nekoliko puta mačem)

ŽURDEN: Lakše, de! Lakše, hej! Idi do đavola, obešenice!

NIKOLIJA: Pa rekli ste mi da napadam.

ŽURDEN: Jeet, ali ti si počela tercom, a ne kvartom kao što je red. Pa onda, suviše si ubrzala, nemam kad da odbijem.

GĐA ŽURDEN: Moj mužu, tebi nije u glavi sve u redu otkad si se počeo ugledati na plemiće i zanositi kojekakvim fantazijama.

ŽURDEN: Ako se ugledam na plemiće, tim pokazujem da sam razuman. Neću valjda ići stopama tvojih građana!

GĐA ŽURDEN: Naravno da nećeš! Mnogo ćeš više koristiti mešajući se sa gospodom, osobito drugujući sa onim krasnim grofom, koji ti je zavrteo mozak.

ŽURDEN: Ćuti. Ispeci pa reci. Znaš li ti, ženo, da ne znaš o kome tovariš, kad tako govoriš o grofu? On je vrlo uvažen čovek, mnogo uvaženiji nego što ti misliš; gospodin od visoka roda, na dvoru cenjen, koji s kraljem razgovara kao ja s tobom. Nije li za mene velika čast što svet vidi da me tako često posećuje čovek takvog reda, što me naziva svojim dragim prijateljem, što sa mnom postupa kao sa sebi ravnim? Niko ne bi verovao kako je on ljubazan prema meni. Tako mi laska pred drugima, da se često zbunim.

GĐA ŽURDEN: Da, ljubazan je i laska ti, ali uzajmljuje novac od tebe.

ŽURDEN: Pa šta je s tim? Zar to nije čast pozajmljivati novac takvom čoveku? Mogu li to da uskratim velikom gospodinu koji me naziva svojim prijateljem?

GĐA ŽURDEN: Lepo, lepo; ali šta je taj gospodin učinio za tebe?

ŽURDEN: Učinio mi je takve usluge, da bi se svako čudio kad bi to znao.

GĐA ŽURDEN: Šta to?

ŽURDEN: Dosta o tome! To nije za kazivanje. Glavno je, ako sam mu pozajmio, da će on meni dug podmiriti, i to uskoro.

GĐA ŽURDEN: Hoće! Pričekaj!

ŽURDEN: Pa rekao mi je.

GĐA ŽURDEN: Ne boj se, neće propustiti da ne učini.

ŽURDEN: Dao mi je svoju plemićku reč.

GĐA ŽURDEN: Tvrdu!

ŽURDEN: Ala si tvrdoglava, ženska glavo! Kažem ti da će održati reč. U to sam ubeden.

GĐA ŽURDEN: A ja sam uverena da neće. Samo te zavarava svojom ljubaznošću.

ŽURDEN: Ćuti! Evo ga.

GĐA ŽURDEN: Baš u dobar čas! Po svoj prilici opet mu treba malo zajma. Ah, sita sam ga.

ŽURDEN: Ćuti, kažem ti!

POJAVA IV

Dorant, pređašnji.

DORANT: Dragi prijatelju, gospodine Žurdene, kako ste mi?

ŽURDEN: Vrlo dobro, gospodine, i vaš sam sluga.

DORANT: A gle, gospođa Žurden! Kako ste vi?

GĐA ŽURDEN: Pomalo, kako se može.

DORANT: O, gospodine Žurdene, pa vi ste se ponovili! Pravi kicoš!

ŽURDEN: The!

DORANT: Divno azam stoji ova nova haljina. Verujte da ni na dvoru nema mladića prikladnijih od vas.

ŽURDEN: E, e!

GĐA ŽURDEN (za sebe) Kako ga češka gde ga svrbi!

DORANT: Molim, okrenite se. E, baš divno!

GĐA ŽURDEN (za sebe) Da, lud straga koliko i opreda.

DORANT: Vere mi, gospodine Žurdene, jedva sam čekao da vas vidim. Ja vas poštujem više no ma koga, i opet sam jutros govorio o vama u dvoru, pred kraljem.

ŽURDEN: Vi mi činite veliku čast, gospodine. (Ženi) Pred kraljem!

DORANT: Molim vas, metnite kapu.

ŽURDEN: Gospodine, ja znam kakvo vam poštovanje dugujem.

DORANT: Molim vas, metnite kapu. Prođimo se ceremonija.

ŽURDEN: Ali, gospodine...

DORANT: Učinite mi po volji, gospodine Žurdene: pa vi ste moj prijatelj.

ŽURDEN: Ja sam vaš sluga, gospodine.

DORANT: Onda ću i ja ostati gologlav.

ŽURDEN (stavlja šešir) Bolje je biti neučtiv nego dosadan.

DORANT: Kao što znate, ja sam vaš dužnik.

GĐA ŽURDEN (za sebe) Znamo, nažalost.

DORANT: U više prilika vi ste mi pozajmili novac, sa takvom gotovošću i ljubaznošću da ste me doista obavezali.

ŽURDEN: Ta šalite se, gospodine.

DORANT: Ali ja sam od onih koji dug vraćaju i ostaju zahvalni.

ŽURDEN: U to ne sumnjam, gospodine.

DORANT: Hoću da prečistim račune, pa sam došao da zajedno vidimo šta vam dugujem.

ŽURDEN (tiho ženi) Vidiš li kako si bez razloga bila neučtiva!

DORANT: Ja sam od onih kojima dug nije mio drug.

ŽURDEN (tiho ženi) Jesam li pogodio?

DORANT: Da vidimo, dakle, koliko vam dugujem.

ŽURDEN (tiho ženi) Vidiš, kako su bile smešne tvoje sumnje!

DORANT: Pamтите li koliko ste mi svega pozajmili?

ŽURDEN: Mislim da znam. Zabeležio sam. Evo. (Vadi knjižicu) Najpre sam vam dao dve stotine zlatnika.

DORANT: Tako je.

ŽURDEN: Drugom prilikom, dadoh vam sto dvadeset.

DORANT: Tačno.

ŽURDEN: Opet jednom sto četrdeset.

DORANT: Dobro je.

ŽURDEN: Svega, dakle, u tri maha dao sam vam četiri stotine šezdeset zlatnika, ili pet hiljada šezdeset franaka.

DORANT: Račun je tačan: pet hiljada šezdeset franaka.

ŽURDEN: Sem toga, hiljadu osam stotina trideset dva franka vašem perjaničaru.

DORANT: Tako je.

ŽURDEN: Vašem krojaču dadoh dve hiljade sedam stotina osamdeset franaka.

DORANT: Dobro je.

ŽURDEN: Vašem trgovcu četiri hiljade trista sedamdeset devet franaka, dvanaest sua i osam novčića.

DORANT: Sasvim tako: dvanaest sua i osam novčića. Poklapa se.

ŽURDEN: Vašem sedlaru hiljadu sedam stotina četrdeset osam franaka, sedam sua i četiri novčića.

DORANT: Sve je tačno. Dakle, dadoste svega?

ŽURDEN: Dadoh svega petnaest hiljada osam stotina franaka.

DORANT: Zbir je tačan: petnaest hiljada osam stotina. E sad, dodajte tome dve stotine zlatnika, koje ćete biti dobri da mi pozajmite, i onda će moj dug iznositi osamnaest hiljada franaka, koje ću vam vrlo skoro vratiti.

GĐA ŽURDEN (tiho) Aha! Ko je pogodio?

ŽURDEN (tiho) Ćuti!

DORANT: Može biti da vam je nezgodno da mi to učinite?

ŽURDEN: Nije, nije.

GĐA ŽURDEN (tiho mužu) Ovaj te čovek smatra kravom muzarom.

ŽURDEN (tiho ženi) Ćuti!

DORANT: Zbilja, ako vam je nezgodno, potražiću na drugoj strani.

ŽURDEN: Ne, ne, gospodine!

GĐA ŽURDEN (tiho mužu) Taj neće imati mira dok te ne upropasti.

ŽURDEN (tiho ženi) Ta ćuti već jednom!

DORANT: Ako vam je teško, samo mi recite.

ŽURDEN: Ama nije, gospodine!

GĐA ŽURDEN (tiho mužu) Ala taj ume!

ŽURDEN (tiho ženi) Hoćeš li ućutati?

GĐA ŽURDEN (tiho mužu) Izvući će ti i poslednju paru.

ŽURDEN (tiho ženi) Prekini već!

DORANT: Ja imam mnogo prijatelja koji bi mi rado pozajmili; ali pošto vas smatram za najboljeg, mislio sam da bih vam učinio nažao kad bih vas obišao.

ŽURDEN: Doista, činite mi veliku čast, gospodine. Odmah ćete imati što vam treba.

GĐA ŽURDEN (tiho mužu) Šta! Dakle, opet mu daješ?

ŽURDEN (tiho ženi) A da šta ću? Kako da odbijem čoveka koji je jutros govorio o meni pred kraljem?

GĐA ŽURDEN (tiho mužu) E, baš je tebe lako varati! (Žurden ode)

POJAVA V

Dorant, Gospođa Žurden, Nikolija.

DORANT: Nešto ste setni, gospođo. Šta vam je?

GĐA ŽURDEN: Buči mi glava. Čudo što ne prsne.

DORANT: A gde je gospođica vaša kći? Ne vidim je.

GĐA ŽURDEN: Gde je - dobro joj je.

DORANT: A kako je?

GĐA ŽURDEN: Pa, kako je tako je.

DORANT: Da li biste vi došli s njom na dvorsku zabavu, koja će uskoro biti? Prikazivaće se komedija i balet.

GĐA ŽURDEN: Doista, mnogo nam je do zabave. Baš nam je do smeha.

DORANT: Ja mislim, gospođo, da ste vi u mladosti imali dosta udvarača, jer ste bili lepi i mili. [Dorant je namerno neučtiv prema gđi Žurden, jer hoće da joj se oduži za njenu neljubaznost.]

GĐA ŽURDEN: Baš vam hvala, gospodine! Dakle, u vašim očima gospođa Žurden je već oronula i glava joj se trese?

DORANT: Oh, gospođo, oprostite, molim vas! Često sam rasejan, nisam pomislio na to da ste vi još mladi. Oprostite mi moju nehotičnu grubost.

POJAVA VI

Pređašnji, Žurden.

ŽURDEN (Dorantu) Evo vam tačno dve stotine zlatnika.

DORANT: Verujte, gospodine Žurdene, da sam veoma zahvalan, i da gorim od želje da vas preporučim na dvoru.

ŽURDEN: Veoma sam vam zahvalan.

DORANT: Ako gospođa Žurden želi da vidi dvorsku zabavu, postaraću se za najbolje mesto u dvorani.

GĐA ŽURDEN: Gospođa Žurden vam se duboko zahvaljuje.

DORANT (tiho Žurdenu) Kao što sam vam već javio pisamcetom, naša lepa markiza doći će ovamo na obed i na zabavu. Nagovorio sam je, najzad, da primi onaj vaš poklon.

ŽURDEN: Odmakimo se malo, molim vas.

DORANT: Pošto vas nisam video cele nedelje, nieam vam mogao ništa javiti o dijamantu koji ste joj po meni poelali; ali sam imao mnogo muke dok sam pobedio njeno ustezanje, i tek jutros pristala je da ga primi.

ŽURDEN: Kako joj se sviđi?

DORANT: Neobično. Ili se ja varam, ili će taj dijamant uticati na nju u vašu korist.

ŽURDEN: Daj, bože!

GĐA ŽURDEN (Nikoliji) Kad mu se jednom prilepi ne možeš ga. više odvojiti.

DORANT: Ja eam joj istakao dragocenost toga dara, kao i vašu silnu ljubav.

ŽURDEN: Zaista, prevelika je vaša dobrota, gospodine. Zaista sam zbunjen, kad pomislim da se takav čovek mene radi spušta do takvih usluga.

DORANT: Ostavite to! Našto takvi obziri među prijateljima? Kao da vi ne biste za mene to isto učinili, kad bi se ukazala prilika.

ŽURDEN: Bih, zaista, od sveg srca!

GĐA ŽURDEN (Nikoliji) Kad li će mi se jednom skinuti s vrata?

DORANT: Ja sam od onih koji su gotovi sve da učine za prijatelja. Kad ste mi poverili svoju ljubav prema toj ljupkoj markizi, kod koje sam imao pristupa, videli ste da sam se odmah ponudio da vam budem od koristi.

ŽURDEN: To je istina. Zato me i zbunjuje vaša dobrota.

GĐA ŽURDEN (Nikoliji) Ta misli li jednom otići?

NIKOLIJA: Ne motu da se razdvoje.

DORANT: Odabrali ste dobar put ka njenom srcu, jer žene vole da se za njih troši. Vaše česte serenade, svakodnevnne kite cveća, sjajni vatromet što ste joj ga priredili na reci, dijamant koji je dobila od vae, poklon koji joj spremate, ove to rečitije iskazuje vašu ljubav nego što bi to mogle učiniti birane reči iz vaših usta.

ŽURDEN: Ne bih žalio ni najveći trošak, kad bih time mogao osvojiti njeno srce. Mene ništa tako ne privlači kao otmena gospođa. Takvoj časti nema cene.

GĐA ŽURDEN (tiho Nikoliji) O čemu li to šapuću? Ded' polako, prislušni!

DORANT: Neće proći mnogo, a vi ćete moći da je gledate do mile volje, i vaše će se oči nauživati njenog lica.

ŽURDEN: Da biemo bili potpuno slobodni, udesio sam da moja žena obeduje kod moje sestre, gde će provesti i celo posle podne.

DORANT: Dobro ste to uradili, jer bi nam vaša žena mogla smetati. Ja sam u vaše ime izdao potrebne naredbe kuvaru, a takođe i za sve što je u vezi sa baletom, koji sam, kao što znate, sam smislio. Ako se balet odigra onako kako ja zamišljam, ja vam jemčim da će...

ŽURDEN (opazi Nikoliju kako prisluškuje i udari je po obrazu) Gledaj te drskosti!
(Dorantu) Molim vas, idimo odavde!

POJAVA VII

Gospođa Žurden, Nikolija.

NIKOLIJA: Ja, gospođo, izvukoh za svoju radoznalost! Ali meni izgleda da tu ima neki vrag. Govore o nekom poslu u kome ne žele da vi budete.

GĐA ŽURDEN: Ah, Nikolija, već odavno sumnjam na muža. Ili mi je neveran, ili se otkora zaljubio u neku; već se trudim da doznam istinu. Sad treba da mislim na kćer. Ti znaš da je Kleont voli, a taj mi je čovek po volji, i hoću da mu pomotnem da uzme Lusilu.

NIKOLIJA: Oh, gospođo, kako mi je milo što vi tako govorite; jer ako vi hvalite gospodina Kleonta, ne kudim ni ja njegova momka, i tako bih volela kad bismo se i nas dvoje mogli uzeti u isto vreme kad i oni.

GĐA ŽURDEN: Idi razgovaraj sa Kleontom od moje strane i reci mu neka dođe da se dogovorimo o prosidbi.

NIKOLIJA: Idem rado, gospođo; nisam mogla dobiti prijatniju zapovest. (Gđa Žurden odlazi) Mislim da će ih to obradovati obojicu.

POJAVA VIII

Nikolija, Kleont, Kovijel.

NIKOLIJA (Kleontu) Ah, u dobri čas! Ja sam vam glasnik sreće; pošla sam...

KLEONT: Idi mi s očiju, nevernice! Ne misli da ćeš me zabavljati lažnim rečima.

NIKOLIJA: Tako me predusrećete...

KLEONT: Odlazi, kažem ti, i reci tvojoj verolomnoj gospođici da nikad više neće prevariti prostodušnog Kleonta.

NIKOLIJA: Kakva je to napast? Dragi Kovijele, kaži mi, molim te, šta to znači.

KOVIJEL: Ja sam, dakle, tvoj dragi Kovijel, opaka curo. Odlazi, rugobo, da te više ne vidim.

NIKOLIJA: Šta?... Zar i ti...

KOVIJEL: Idi mi s očiju, kad ti kažem, da te više ne čujem.

NIKOLIJA (za sebe) Ama, šta ih je snašlo? Oдох da ispričam gospođici lepu novinu.

POJAVA IX

Kleont, Kovijel.

KLEONT: E, molim te, zar se tako postupa sa zaljubljenim čovekom, sa najvernijim i najstrasnijim od svih ljubavnika?

KOVIJEL: Zaista je strašno ovo što nam učiniše obojici.

KLEONT: Pokazujem jednoj osobi toliko topline i nežnosti da se više zamisliti ne može; nju jedinu na ovetu volim; ona mi je jedina u duši; ona je sva moja briga, sva moja želja, ova moja radost; samo o njoj govorim, samo o njoj mislim, samo o njoj sanjam, dišem samo njom, srce mi samo za nju bije, pa eto kakva natrada za toliku odanost! Dva dana je nisam video, a čini mi se da su minula dva užasna veka; slučajno je sretah, srce mi zaigra

kad je videh, radost mi sinu na licu, sav zanesen pođoh prema njoj, a nevernica okrete oči od mene i brzo me mimoide, kao da me nikad u životu nije videla! [Ova pojava potseća na sličnu scenu u Tartifu (II, 4), ali je njena naročita draž u Kovijelovoj transpoziciji Kleontovih osećanja i izraza.]

KOVIJEL: To se isto i meni desilo sa Nikolijom.

KLEONT: Ima li, Kovijele, nevernice kao što je ova nezahvalnica Lusila?

KOVIJEL: Ili, gospodine, kao što je ova obešenica Nikolija?

KLEONT: I to posle tolikih plamenih žrtava, tolikih uzdaha i zaveta njenim čarima!

KOVIJEL: Posle tolike moje odanosti, mojih briga i usluga učinjenih Nikoliji u kuhinji!

KLEONT: Posle toliko suza prolivenih pred njom na kolenima!

KOVIJEL: Posle toliko vedrica vrde koje sam umesto nje izvadio iz bunara!

KLEONT: Posle neprojenih dokaza da je volim više nego samog sebe!

KOVIJEL: Posle silne jare koju sam izdržao okrećući pecivo, da je zamenim!

KLEONT: A ona beži od mene sa preziranjem!

KOVIJEL: Bezobrazno mi okreće leđa!

KLEONT: Takvo verolomstvo zaslužuje najveću kaznu!

KOVIJEL: Za takvo izdajstvo zaslužuje hiljadu čušaka!

KLEONT: Ne pokušavaj nikad, molim te, da mi o njoj govoriš!

KOVIJEL: Ne dao bog, gospodine!

KLEONT: Ne pokušavaj nikad da opravdaš ponašanje nevernice.

KOVIJEL: Ja, gospodine! Boga mi, neću.

KLEONT: Nemoj izvinjavati postupak ove nevernice.

KOVIJEL: Ne bojte se, neću.

KLEONT: Nikakva tvoja odbrana ne bi pomogla.

KOVIJEL: Ama, ko pomišlja na to?

KLEONT: Hoću da istrajem u ljutini, da prekinem svaki odnos sa njom.

KOVIJEL: Pristajem.

KLEONT: Valjda joj je zapelo oko za gospodina grofa, koji ih pohada, čiji je sjaj zasenjuje. Moja čast traži od mene da pretekнем njenu nestalnost. Hoću da se udaljim od nje koliko i ona od mene, da joj ie ostane sva slava da je ona mene ostavila.

KOVIJEL: Dobro ste rekli: Moja se osećanja potpuno slažu sa vašim.

KLEONT: Budi mi od pomoći u mome prkosu i podrži moju odluku, da ne bih podlegao iskri ljubavi koja se još zadržala. Preklinjem te, govori o njoj što možeš gore, slikaj mi je tako da počnem da je prezirem; a da bi mi je potluno omrznuo, iznosi mi sve nedoetatke koje vidiš na njoj.

KOVIJEL: Zbilja, gospodine, to vam je prava prostakuša i uslijuša. Kako ste se motli u nju zaljubiti? Ja vidim da je u svemu osrednja, i vi ćete naći stotinu dostojnijih vas. Prvo i prvo, ima sitne oči...

KLEONT: Istina je da su joj oči male, ali su najvatrenije, najsjajnije, najbistrije, najtoplije oči na svetu.

KOVIJEL: Pa su joj velika usta...

KLEONT: Jesu poveća, a ipak nekako prijatna kao malo koja. Pa kad ih čovek vidi, mame na poljubac, privlačna su, izazivaju ljubav.

KOVIJEL: Što se tiče struka, nije stasit...

KLEONT: Nije, ali je gilka i dobro sazdana.

KOVIJEL: Izigrava nemarnost u govoru i ponašanju...

KLEONT: Istina je; ali joj to dolikuje, njeno ponašanje očarava, ima u njemu neke draži koja osvaja srce.
KOVIJEL: A što se tiče njenog duha...
KLEONT: E, Kovijele, on je najutančaniji i najnežniji.
KOVIJEL: A u razgovoru je...
KLEONT: A u razgovoru je dražesna.
KOVIJEL: Uvek je ozbiljna...
KLEONT: Pa šta bi hteo, da je jednako vesela, da se uvek cereka? Šta je dosadnije od žene koja se smeje i kad treba i kad ne treba?
KOVIJEL: Priznaćete, najposle, da je ćudljiva preko mere.
KLEONT: Ćudljiva jeste, slažem se; ali lepoticama sve dolikuje. Od njih se sve rado trpi.
KOVIJEL: Pošto je to tako, već vidim daćete je uvek voleti.
KLEONT: Ja nju da volim? Bože sačuvaj! Radije da umrem! Koliko sam je dosad voleo, toliko ću je otsad mrzeti.
KOVIJEL: Kako je to moguće, kad verujete da je savršena?
KLEONT: Baš će zato moja osveta biti jača; jer većma će se istaći snaga mog srca kad je omrznem, kad je ostavim tako lepu, tako ljubaznu, tako primamljivu. A, evo je!

POJAVA X

Pređašnji, Lusila, Nikolija.
NIKOLIJA (Lusili) Bila sam sablažnjena.
LUSILA: Veruj, Nikolija, može biti samo ono što sam ti rekla. A gle, evo ga!
KLEONT (Kovijelu) Ni progovoriti s njom neću.
KOVIJEL: A ja ću se ugledati na vas.
LUSILA: Šta to znači, Kleonte? Šta vam je?
NIKOLIJA: Šta ti je, Kovijele?
LUSILA: Kakvi vas more jadi?
NIKOLIJA: Što si tako zle volje?
LUSILA: Jeste li onemeli, Kleonte?
NIKOLIJA: Jesi li izgubio govor, Kovijele?
KLEONT: E, baš su beštije!
KOVIJEL: Prave licemerke!
LUSILA: Vidim da vam je jutrošnji susret lomutio razum.
KLEONT (Kovijelu) Aha! Zna šta je učinila.
NIKOLIJA: Zbog našeg jutrošnjeg dočeka nisu ti sve koze na broju.
KOVIJEL (Kleontu) Pogodile su gde leži zec.
LUSILA: Je l' te, Kleonte, da je tu uzrok vaše ljutnje?
KLEONT: Tako je, nevernice, kad već hoćete da govorim. Pogodili ste. Ali imam da vam kažem da nećete slaviti pobedu svojim neverstvom, kao što nameravate; jer ja prvi prekidam s vama, i vi nećete imati zadovoljstvo da ste vi mene odbili. Doista, teško će mi biti da savladam ljubav koju osećam prema vama; to će mi naneti bola, patiću neko vreme; ali ću ipak biti gospodar nad sobom, i pre bih probo svoje srce, nego što bih se podao slabosti da vam se vratim.
KOVIJEL (Nikoliji) U dlaku isto.
LUSILA: Koliko graje ni oko šta! Da vam objasnim, Kleonte, zašto sam vas izbegla

prilikom našeg jutrošnjeg susreta.

KLEONT (upućujući se ka izlazu) Neću ništa da čujem.

NIKOLIJA (Kovijelu) Evo da čuješ zašto smo vas jutros mimoišle onako brzo.

KOVIJEL (polazeći takođe) Neću ništa da čujem.

LUSILA (idući za Kleontom) Dakle, znajte, jutros...

KLEONT (ne zaustavljajući se i ne gledajući je) Kažem vam.

NIKOLIJA (idući za Kovijelom) Evo šta je...

KOVIJEL (ne zaustavljajući se i ne gledajući je) Ne slušam te, izdajnice!

LUSILA: Ama, slušajte!

KLEONT: Nemam šta.

NIKOLIJA: Pusti da ti ispričam.

KOVIJEL: Gluv sam.

LUSILA: Kleonte!

KLEONT: Ne!

NIKOLIJA: Kovijele!

KOVIJEL: Neću da znam.

LUSILA: Ta stanite!

KLEONT: Koješta!

NIKOLIJA: Ta čuj me!

KOVIJEL: Kako da ne!

LUSILA: Samo časak!

KLEONT: Ni časak!

NIKOLIJA: Ta budi malo strpljiv!

KOVIJEL: Ene!

LUSILA: Samo dve reči!

KLEONT: Ne, svršeno je.

NIKOLIJA: Samo jednu reč!

KOVIJEL: Nemam više posla s tobom.

LUSILA (stane) Pa dobro, pošto nećete da me saslušate, mislite i radite što hoćete.

NIKOLIJA (stane) Kad je već tako, i ti radi što hoćeš.

KLEONT (okrenuvši se Lusili) Dakle, da čujem šta je uzrok onog lepog ponašanja.

LUSILA (udaljavajući se od Kleonta) Sad ne želim da govorim.

KOVIJEL (okrenuvši se Nikoliji) De, da čujem šta je to bilo.

NIKOLIJA (udaljavajući se od njega) Sad neću ja da ti kažem.

KLEONT (idući za Lusilom) Kažite mi...

LUSILA (ide i ne osvrće se) Ništa neću da kažem.

KOVIJEL (idući za Nikolijom) Ded, ispričaj!

NIKOLIJA (ide i ne osvrće se) Neću ništa da pričam.

KLEONT: Molim vas!

LUSILA: Neću, kažem vam.

KOVIJEL: Smiluj se!

NIKOLIJA: Nemam s vama posla.

KLEONT: Molim vas!

LUSILA: Ostavite me.

KOVIJEL: Preklinjem te!

NIKOLIJA: Gubi se odatle!

KLEONT: Lusila!
LUSILA: Ne čujem.
KOVIJEL: Nikolija!
NIKOLIJA: Ne čujem.
KLEONT: Tako vam imena božjeg!
LUSILA: Neću pa neću.
KOVIJEL: Ta reci!
NIKOLIJA: Ni reči!
KLEONT: Otklonite moju sumnju.
LUSILA: Ništa nema od toga.
KOVIJEL: Smiri mi dušu!
NIKOLIJA: Nije mi volja.
KLEONT: Dobro. Pošto vam nije stalo do toga da me oslobodite muka i da opravdate taj ružni postupak prema onome koji vas obožava, to znajte, nezahvalnice, da me sad poslednji put vidite. Idem da umrem od bola i ljubavi, daleko od vas.
KOVIJEL (Nikoliji) I ja ću uraditi što i gospodar.
LUSILA (zadržavajući Kleonta) Kleonte!
NIKOLIJA (zadržavajući Kovijela) Kovije!e!
KLEONT (stane) A?
KOVIJEL (stane) Dakle?
LUSILA: Kuda ćete?
KLEONT: Kud sam rekao.
KOVIJEL: Da umremo.
LUSILA: Da umrete, Kleonte?
KLEONT: Da, pošto vi to hoćete, nemilosrdna dušo.
LUSILA: Ja hoću da vi umrete?
KLEONT: Da, vi to hoćete.
LUSILA: Ko to kaže?
KLEONT (primičući joj se) Pa, pošto nećete da otklonite moju sumnju, znači da želite moju smrt.
LUSILA: Jesam li ja kriva? Da ste hteli da me saslušate, kazala bih vam da je uzrok događaja na koji se žalite bilo prisustvo jedne moje stare tetke, koja uporno tvrdi da je dostada se muškarac primakne devojci, pa da ova izgubi dobar glas. O tome nam priča povozdan i jednako nam prikazuje ljude kao đavole od kojih se treba sklanjati.
NIKOLIJA (Kovijelu) To ti je sva tajna.
KLEONT: Ne varate me, Lusila?
KOVIJEL (Nikoliji) Nije li to samo lepo izmišljeno?
LUSILA (Kleontu) Suštu istinu sam rekla.
NIKOLIJA (Kovijelu) Ništa nije izmišljeno.
KOVIJEL (Kleontu) Da se predamo, gospodaru?
KLEONT: Ah, Lusila, hako jedna vaša reč utiša buru u srcu mom! Kako nas lako uveri i razuveri ona koju volimo.
KOVIJEL: Kako nas lako pridobiju ovakve đavolice.

POJAVA XI

Gospođa Žurden, predašnji.

GĐA ŽURDEN: Milo mi je što vas nađoh, Kleonte. Baš ste došli u zgodan čas Sad će doći moj muž: ne gubite vreme, nego prosite Lusilu.

KLEONT: Ah, gospođo, kako mi je elatka ta reč, i kako je po mojoj želji! Miliju naredbu i više ljubaznosti nisam mogao dočekati.

POJAVA XII

Žurden, predašnji.

KLEONT: Gospodine, nisam izabrao nikog drugog da vam se obrati jednim pitanjem koje mi je odavno na srcu. Pitanje me se toliko tiče da je potrebno da ga sam učinim; bez daljeg okolišenja reći ću vam da ću smatrati za veliku čast i osobitu milost ako mi dopustite da se nazovem vašim zetom.

ŽURDEN: Pre nego što vam odgovorim, gospodine, molim vas da mi kažete jeste li plemić.

KLEONT: Na takvo pitanje, gospodine, malo je ljudi koji bi se kolebali s odgovorom. Reč se lako omakne s jezika. Niko se ne usteže da se posluži tim imenom, a njegova česta upotreba kao da odobrava tu krađu. Što se mene tiče, priznajem vam, ja imam o tome malo drukčije mišljenje. Smatram da je svaka prevara nedostojna časnog čoveka i da je podlost ako prikrivamo ono što nam je nebo dalo da budemo, ako se pred svetom kitimo ukradenom titulom, ako se pretstavljamo ono što nismo. Doista, moji su roditelji imali častan društveni položaj, a ja sam imao čast da služim u vojsci šest godina i, kao imućan čovek, mogu da zauzمام dosta dobro mesto u društvu. Ali, pored svega toga, neću da se zovem plemićem, što bi mnogi na mome mestu mislili da imaju pravo. Dakle, prosto i jasno, ja nisam plemić.

ŽURDEN: Dajte ruku, goslodine. Moja kći nije za vas.

KLEONT: Kako?

ŽURDEN: Vi niste plemić, vi nećete dobiti moju kćer.

GĐA ŽURDEN: Šta hoćeš da kažeš s tim svojim plemićem? Jesmo li mi od kraljevske loze?

ŽURDEN: Ćuti, ženo! Znam na šta ciljaš.

GĐA ŽURDEN: Zar nismo mi oboje prave građanske krvi?

ŽURDEN: E, već taj tvoj jezik!

GĐA ŽURDEN: Zar i moj i tvoj otac nisu bili trgovci?

ŽURDEN: Kuga je umorila! U svašta se meša! Ako je tvoj otac trgovao, utoliko gore po njega. Ali za moga oca to samo zli jezici mogu reći. Ele, sve što imam da kažem, kazao sam: hoću zeta plemića.

GĐA ŽURDEN: Tvojoj kćeri treba muž prema njoj. A bolje je pošten, imućan i naočit čovek iz graćanetva, negoli dronjav i ružan plemić.

NIKOLIJA: Kao što je sin plemića u mome selu. Najveći dripac i najgluplji klippan koga sam ikad videla!

ŽURDEN (Nikoliji) Ćuti, bezobraznice! Ti se uvek uplićeš u razgovor. Moja je kći dosta bogata; njoj samo treba veliko ime, i zato ću je udati za kakvog markiza!

GĐA ŽURDEN: Za markiza?

ŽURDEN: Da, za markiza.

GĐA ŽURDEN: O, sačuvaj nas, bože!

ŽURDEN: Tako sam odlučio.

GĐA ŽURDEN: Na to ja nikad neću pristati. Orodavanje sa većim od sebe donosi samo nemile posledice. Neću zeta koji bi mojoj kćeri mogao prebaciti zbog njenih roditelja, ni unučiče koji bi se stideli da mene nazivaju babom. Kad bi mi dolazila u pohode na kolima, kao što velikoj gospođi dolikuje, i kad bi iz nepažnje propustila da pozdravi nekoga od suseda, imali bismo šta čuti! Rekli bi: "Vidite li kako je ohola ta gospođa markiza? To je kći gospodina Žurdena, koja je, u detinjstvu, bila vrlo srećna što se sa nama igrala lutaka. Dabome, nije ona uvek bila tako visoko kao sad. Oba njena deda prodavali su sukno blizu kapije Svetog Inokentija. Oni su zgrnuli i ostavili deci dosta blaga, za šta sada, može biti, skupo plaćaju na drugom svetu, jer ako čovek ostane pošten teško stiže veliko bogatstvo." Neću takva ogovaranja, nego hoću čoveka, jednom reči, koji će mi biti zahvalan za kćer i kome ću uvek moći da kažem: "Sedi, zete, da ručamo!"

ŽURDEN: To je zaista mišljenje ograničene žene koja želi da doveka ostane dole. Nemoj mi više ništa odgovarati: moja će kći biti markiza, uprkos svakome. A budete li me i dalje ljutili, učiniću je vojvotkinjom.

POJAVA XIII

Pređašnji, bez Žurdena.

GĐA ŽURDEN: Ne gubite nadu, Kleonte. (Lusili) Hajde sa mnom, dete, i reci ocu odlučno: ako te ne da za Kleonta, nećeš se ni udavati.

POJAVA XIV

Kleont, Kovijel.

KOVIJEL: Ala su vas usrećila vaša lepa rasućivanja!

KLEONT: Šta ćeš mu! Savest mi ne dopušta da se u tim stvarima ugledam na druge.

KOVIJEL: A što, ooet, ozbiljno razgovarati sa neozbiljnim čovekom? Zar ne vidite da je lud? Šta bi vas stalo da ste se prilagodili njegovim maštanjima?

KLEONT: Pravo kažeš; ali nisam verovao da treba dokazati plemićko poreklo pa postati Žurdenov zet.

KOVIJEL: Ha, ha, ha!

KLEONT: Štose smeješ?

KOVIJEL: Pade mi na pamet da ga izigramo, te da postignemo što želite.

KLEONT: Kako?

KOVIJEL: Čudna misao, zaista!

KLEONT: Govori!

KOVIJEL: Evo šta. Oprema se neka maskarada, koja nam dolazi ne može biti zgodnije, a ja mislim da je umetnem u jednu lakrdiju koju ću da priredim našem gospodinu Žurdenu. Ovo što smišljam odgovara pomalo njegovim ludorijama. Kad se nešto tiče njeta, može se svašta pokušati i ne treba imati mnogo obzira. On je u stanju da divno odigra svoju ulogu, da poveruje u ove gluposti koje mu čovek rekne. Gotovi su već i glumci i odela. Samo pustite mene...

KLEONT: Ali objasni mi...

KOVIJEL: Kazaću vam sve. Ali uklonimo se, evo ga gde se vraća.

POJAVA XV

Žurden, sam.

ŽURDEN: Pa šta? Jedni mi zameraju što se zanosim plemićima, a meni se ipak čini da je najlepše ugledati se na njih. U njih je sve čestito i uljudno. Voleo bih da sam izgubio dva prsta, samo da sam rođen kao grof ili markiz.

POJAVA XVI

Žurden, Sluga.

SLUGA: Došao je gospodin grof sa jednom gospođom koju vodi za ruku.

ŽURDEN: Ah, bože! Moram najpre nešto da naredim. Reci im da ću odmah doći.

POJAVA XVII

Sluga, Dorant, Dorimena.

SLUGA: Gospodin je rekao da će odmah doći.

DORANT: Dobro.

POJAVA XVIII

Dorant, Dorimena.

DORIMENA: Ne znam, Dorante, ali je ipak čudno što pristajem da me dovodite u kuću gde nikoga ne poznajem.

DORANT: A koje mesto, gospođo, da izabere zaljubljen čovek da bi vas počastio, pošto - da biste izbegli ogovaranje - želite da to ne bude ni u vašoj ni u mojoj kući?

DORIMENA: Ali nećete da priznate da me ovakoga dana sve više navodite da primam suviše velike dokaze vaše ljubavi. Uzalud se branim, vi savlađujete moj otpor, i tom svojom učtivom upornošću nagonite me polako da činim sve što vi hoćete. Najpre ste počeli čestim posetama, zatim su došle izjave ljubavi, a za njima serenade i pokloni. Svemu sam se tome protivila, ali vi niste sustali, nego, malolomalo, nadvladaste. moju odluku. Sad već ne odgovaram ni za šta, te se bojim da ću najposle pristati na udaju, od koje sam tako daleko bila.

DORANT: Vere mi, gospođo, trebalo je da to već bude! Vi ste udovica, nezavisna, a i ja sam svoj gospodar i volim vas više nego svoj život. Dakle, šta vas sprečava da me još danas usrećite!

DORIMENA: Dorante, treba dosta dobrih osobina sa obe strane, pa da se u braku srećno živi. Čovek i žena mogu oboje biti vrlo razumni, pa ipak da im teško pođe za rukom da stvore zajednicu kojom će biti zadovoljni.

DORANT: Vi se šalite, gospođo, kad zamišljate tolike teškoće. Vaše lično iskustvo ne vredi kao pravilo za sav svet.

DORIMENA: E, ali ja se uvek vraćam na isto. Troškovi koje činite mene radi uznemiruju me iz dva razloga: prvo, obavezuju me više nego što bih htela; drugo, ne budi vam krivo, toliko rasipanje nije za vas neosetno, a to ja neću.

DORANT: Ah, gospođo, to su sitnice; tim ja...

DORIMENA: Znam šta govorim. Eto, naprimer, dijamant koji ste me naterali da primim,

preskup je...

DORANT: Molim vas, gospođo, ne precenjajte sitnicu koju moja ljubav ne nalazi dostojnom vas... A, evo našeg domaćina!

POJAVA XIX

Pređašnji, Žurden.

ŽURDEN (pristupajući pokloni se dva puta, i nađe se sasvim pred Dorimenom) Malo dalje, gospođo, molim vas.

DORIMENA: Kako?

ŽURDEN: Korak natrag, molim.

DORIMENA: Šta hoćete?

ŽURDEN: Malo natrag, da bih mogao učiniti i treći poklon.

DORANT: Gospođo, gospodin Žurden zna običaje višeg društva.

ŽURDEN: Gospođo, za mene je velika slava što vidim sebe ovako usrećena, što sam tako srećan da dospem do tolike sreće, što ste imali dobrotu da mi učinite milost, da me počastite miloštom svog prisustva. I kad bih isto tako bio dostojan da me udostojite dostojanstvom svojim, i kad bi nebo... zavideći mome blaženstvu... udostojilo me... da budem dostojan da... da...

DORANT: Gospodine Žurdene, toliko je dosta. Gospođa markiza ne voli velike komplimente, ali zna da ste čovek duhovit. (Tiho Dorimeni) Ovaj je građanin smešna dobričina, kao što vidite.

DORIMENA (tiho Dorantu) To nije teško opaziti.

DORANT: Gospođo, prikazujem vam svota najboljeg prijatelja.

ŽURDEN: Vi mi činite isuviše časti.

DORANT: Vrlo ugladen čovek.

DORIMENA: Moje poštovanje.

ŽURDEN: Još nžnta nisam učinio, gospođo, da bih zaslužio tu milost.

DORANT (tiho Žurdenu) Čuvajte se dobro da joj ne pomenete poklonjeni dijamant.

ŽURDEN (tiho Dorantu) Da li bih je mogao samo zapitati kako joj se dopada?

DORANT (tiho) Nipošto! To bi bilo prostački. Kao otmen čovek treba da se držite tako kao da ništa ne znate o tome poklonu. (Glasno) Gospodin Žurden, gospođo, kaže da je veoma radostan što vas vidi u svome domu.

DORIMENA: Čini mi veliku čast.

ŽURDEN (tiho Dorantu) Mnogo sam vam zahvalan što joj tako govorite u moje ime.

DORANT (tiho Žurdenu) Imao sam mnogo muke dok sam je doveo ovamo.

ŽURDEN (tiho) Ne znam kako da vam zahvalim.

DORANT: Gospodin Žurden kaže, gospođo, da nije video lepše žene od vas.

DORIMENA: Gospodin je veoma ljubazan.

ŽURDEN (pokloni se) Gospođo, vi ste izvor ljubaznosti.

DORANT: Ne zaboravimo jelo.

POJAVA XX

Pređašnji i Sluga.

SLUGA (Žurdenu) Sve je gotovo, gospodine.

DORANT: Za sto, dakle, i neka dođu svirači.

POJAVA XXI

Balet. Ulaze šest kuvara koji su spremili gozbu i igraju. Posle igre, unose postavljen sto, pun različitih jela.

ČETVRTI ČIN

POJAVA I

Žurden, Dorimena, Dorant, tri pevača, Sluga.

DORIMENA: Ovo je, Dorante, pravi carski ručak.

ŽURDEN: Preterujete, gospođo. Ja bih želeo da je gozba dostojnija vas.

Svi osim Sluge sedaju za sto.

DORANT: Gospodin Žurden ima pravo što tako govori, markizo. Ja sam zahvalan što ga zamenjujem u domaćinskim dužnostima, i slažem se s njim da gozba nije dostojna vas.

Ali pošto sam je ja pripremio, a budući da u tim stvarima nisam prosvećen kao naši prijatelji, ona neće biti sasvim znalačka, i vi ćete videti nesklad između dobrih jela i varvarskog ukusa. Da se Damis tu umešao, sve bi bilo kao što propisi nalažu: bilo bi svuda otmenosti i znalaštva, i on ne bi propustio da vam lično pohvali svako jelo kojim vas posluži i da vas prisili da odate priznanje njegovim velikim sposobnostima u poznavanju dobrih zalogaja: govorio bi vam o hlebu zlačane korice koja nežno rska pod zubima; o rujnome vinu koje se zelenkasto preлива kao kadifa; o jagnječim kotletima koje resi peršun; o pečenici teleta sa vodoplavnih pašnjaka, beloј i ukusnoj, koja se topi u ustima kao kolač od badema; o jarebicama koje šire divan miris; i o svome remekdelu, biserličorbi, za kojom sledi mlad kljukan ćuran, opervažen golupčićima i ovenčan belim glavicama luka i cikorijom. Ja, pak, priznajem ovoje neznanje; i, kao što je gospodin Žurden vrlo dobro rekao, želeo bih da je gozba dostojnija vas.

DORIMENA: Na sve te komplimente, kao što vidite, odgovaram na taj način što jedem.

ŽURDEN: A, divne li ruke imate, gospođo!

DORIMENA: Ruke su mi obične, gospodine Žurdene; ali vi ste hteli da pohvalite dijamant, koji je prekrasan.

ŽURDEN: Ne, gospođo, bože sačuvaj da bih ja o njemu govorio! To bi bilo prostački.

Uostalom, dijamant nije bogzna šta.

DORIMENA: Kako? Vama se ne sviđa?

ŽURDEN: Ah, vi ste isuviše dobri...

DORANT (dajući znak Žurdenu) Sipajte vina, gospodine Žurdene, i ovoj toopodi koja će nam ljubazno otpevati jednu vinsku peomu.

DORIMENA: Dobro jelo najbolje je začiniti lepom pesmom. Ja sam baš divno ugošćena.

ŽURDEN: Ne, svakako, kao što...

DORANT: Gospodine Žurdene, slušajmo sad gospodu pevače. Što će nam oni kazati biće lepše nego sve što bismo mi mogli reći.

PRVA VINSKA PESMA:

Naslite vina, Filis,
pa da ločnemo piti,
ah, kako čaša blista u vašoj ruci lepo,
saveznik vaš je vino, ono vam služi slepo,
osećam: u vas dvoje smrtno ću zaljubljen biti.
Otsad, lepoto moja, nas troje neka spaja
strast što sve osvaja.

Kada vam usne takne, dobija snatu novu,
a one, ovlažene, postaju slične ruži.

Ah, piću da uspavam srce što silno tuži
i čezne za usnama što na loljubac zovu.
Otsad, lepoto moja, nas troje neka spaja
strast što ove osvaja.

DRUGA VINSKA PESMA:

Pijmo, drugovi,
kvasimo grlo,
i uživajmo strasno,
jer ovaj život kratak je vrlo:
pijmo, dok nije kasno.
Doći će trenut, kada se kaže
zbogom ljubavi, čaši.
Pa zato pijmo, dok usne traže:
kratki su dani naši.
Pustimo mirno, nek' razne lude
svrhu života traže,
a naša mudrost nek uvek bude:
kapljice koje blaže.
Nauka, slava, teret imetka,
dušu će brigom sviti:
ko pije dobro, Sve do svršetka,
uvek će srećan biti.

Vina, momče, vina, daj, neka se pije!
Dok ne kažem: "Dosta!" nek prestalo nije.

DORIMENA: Divno! Lepše se ne može pevati. Divno!

ŽURDEN: Ja, gospođo, vidim nešto divnije od sve te divote.

DORIMENA: E, gospodin Žurden je galantniji nego što sam mogla misliti.

DORANT: A da šta si mislite, gospođo, o gospodinu Žurdenu?

ŽURDEN: Ah, kamo sreće da markiza misli o meni kao što bih želeo!

DORIMENA: Opet!

DORANT (Dorimeni) Vi ga ne poznajete.

ŽURDEN: Poznaće me kad joj bude po volji.

DORIMENA: Oh, bežim!

DORANT: O, gospodin Žurden ima odgovor na sve. Pazite samo: on jede svaki komad koji ste vi dotakli.

DORIMENA: Gospodin Žurden me zanosi.

ŽURDEN: Oh, kad bih mogao zaneti vaše srce, ja bih bio...

POJAVA II

Pređašnji, Gospođa Žurden.

GĐA ŽURDEN: A, gle, ovde je veselo društvo koje mi se odista nije nadalo. Dakle, gospodine mužu, zato ste toliko navaljivali da ručam kod sestre? Dole nađoh glumište, ovde gozbu, pravi pir! Tako, dakle, trošiš svoju imovinu, tako gostiš gospođe u mome otsustvu i spremaš im muziku i pretstave, a mene šalješ van kuće.

DORANT: Šta hoćete da kažete tim, gospođu Žurden? Kako ste mogli i pomisliti da vaš muž troši svoju imovinu i da je on pozvao gospođu? Znajte, molim vas, da sve ovo činim ja, a gospodin Žurden ustupio nam je samo kuću. Dakle, trebalo bi da malo bolje vidite stvari o kojima govorite.

ŽURDEN: Da, bezočnice! Gospodin grof časti gospođu, koja je ugledna ličnost, a meni su učinili čast što su izabrali moju kuću i što su me pozvali u društvo.

GĐA ŽURDEN: Sve su to priče, a ja znam što znam.

DORANT: Gospođu Žurden, uzmite bole naočare.

GĐA ŽURDEN: Nisu mi potrebne, gospodine; i bez njih ja dobro vidim. Odavno vidim sve, nisam ja glula. Sramota je za vas, plemića, što idete na ruku mome mužu u njegovim glupostima. A od vas, gospođu, koja ste velika dama, niti je lepo niti je časno što unosite nemir u kuću i što dopuštate da se moj muž zanosi za vama.

DORIMENA: Šta sve to znači? Vi se, Dorante, igrate sa mnom, kad me izlažete glupim prekorima ove nastrane žene.

DORANT (za Dorimenom koja izlazi) Markizo! Markizo, kuda ćete?

ŽURDEN: Gospođu... Gospodine grofe, opravdajte me i potrudite se da je ponovo dovedete.

POJAVA III

Žurden, Gospođa Žurden i Sluge.

ŽURDEN: Ah, bezočna ženo, eto tvoga dela! Diraš mi u obraz pred svetom, i teraš ugledne goste iz moje kuće.

GĐA ŽURDEN: Briga mene što su oni ugledni!

ŽURDEN: Ne znam šta me zadržava, prokletnice, da ti ne razbijem glavu jednim od ovih sudova.

Sluge iznose sto.

GĐA ŽURDEN: Ne bojim te se. Ja branim svoja prava, i uverena sam da će sve žene biti na mojoj strani. (Odlazi)

ŽURDEN: Dobro činiš što se uklanjaš mspred moje srdžbe.

POJAVA IV

Žurden, sam.

ŽURDEN: Vratila se baš u nesrećan čas, kad sam se osećao sposoban da kažem divne stvari. Nikad još nisam bio tako duhovit. Šta je sad ovo?

POJAVA V

Kovijel, prerušen, Žurden.

KOVIJEL: Gospodine, ne znam imam li čast da me poznajete.

ŽURDEN: Ne poznajem vas, gospodine.

KOVIJEL: A ja vae pamtim kad ste bili ovolišni. (Pokazuje rukom)

ŽURDEN: Mene!

KOVIJEL: Vas, dabogme. Bili ste divno dete i sve su vas gospođe uzimale u naručje i ljubile.

ŽURDEN: Mene ljubile?

KOVIJEL: Ja sam bio veliki prijatelj pokojnoga gospodina vašeg oca.

ŽURDEN: Pokojnoga gospodina mog oca?

KOVIJEL: Da! E to je bio čestit plemić.

ŽURDEN: Kako rekoste?

KOVIJEL: Rekoh, da je bio čestit plemić.

ŽURDEN: Moj otac?

KOVIJEL: Da.

ŽURDEN: Vi ste ga dobro poznavali?

KOVIJEL: Zacelo.

ŽURDEN: I znali ste ga kao plemića?

KOVIJEL: Bez sumnje.

ŽURDEN: Eto, vidite kakav je svet!

KOVIJEL: Zašto?

ŽURDEN: Ima ludaka koji tvrde da je moj otac bio trgovac.

KOVIJEL: Vaš otac - trgovac? To je kleveta, nikad on to nije bio. On se, doduše, razumevao u tkaninama, a kako je bio ljubazan i uslužan, često je kupovao te stvari i davao ih prijateljima za novac.

ŽURDEN: Veoma mi je milo što se upoznaemo, jer vi ćete posvedočiti da je moj otac bio plemić.

KOVIJEL: Potvrđiću to pred celim svetom.

ŽURDEN: Biću vam zahvalan. A šta vas je dovelo k meni?

KOVIJEL: Nakon poznanstva sa pokojnim gospodinom vašim ocem, čestitim plemićem, kao što rekoh, ja sam proputovao ceo svet.

ŽURDEN: Ceo svet?

KOVIJEL: Tako je.

ŽURDEN: Ja mislim da je to daleko.

KOVIJEL: Daleko, bome! Danas je tek četvrti dan otkad sam se vratio; a kako mi je na srcu sve što se vas tiče, dolazim da vam donesem najlepšu vest.

ŽURDEN: Kakvu vest?

KOVIJEL: Čuli ste da se u Parizu nalazi sultanov sin?

ŽURDEN: Ja? Ne.

KOVIJEL: Je li moguće? On je ovde sa velikom i sjajnom pratnjom; sve je povrvelo da ga vidi. Uopšte, dočekan je u ovoj zemlji kao što dolikuje velikom gospodinu.

ŽURDEN: Vere mi, ništa o tome nisam znao.

KOVIJEL: I što je za vas najvažnije, sultanović se zaljubio u vašu kćer.

ŽURDEN: Sultanović!

KOVIJEL: Da. Hoće da vam bude zet.

ŽURDEN: Moj zet - sin sultanov!

KOVIJEL: Da, sin sultanov vaš zet. Kad sam ga posetio, a kako popguno razumem njegov jezik, između ostaloga reče mi: Aksjam krok soler uš ala mustaf gidelum amanahem varahini user karbulat. A to znači: Jesi li video jedno lepo mlado čeljade, kćer gospodina Žurdena, pariskog plemića?

ŽURDEN: Tako me nazvao sultanov sin?

KOVIJEL: Tako. A kad mu ja odgovorih da vas odlično poznajem i da sam video vašu kćer, on dodade: Ah, marababa sahem, što znači: „Ah, kako sam se zaljubio u nju!" [Ove neobične i izmišljene reči Molijer je uzeo gotovo doslovno iz komedije Sestra (III, 5 i 6) Žana Rotrua (1609-1650).]

ŽURDEN: Dakle, marababa sahem znači: „Ah, kako sam se zaljubio u nju!"

KOVIJEL: Da.

ŽURDEN: Vere mi, dobro steučinili što ste mi to preveli, jer se sam nikad ne bih domislio da marababa sahem znači: „Ah, kako sam se zaljubio u nju!" E, divan je taj turski jezik!

KOVIJEL: Mnogo legpni no što se misli. Zna li, naprimer, šta znači izraz kakarakamušen?

ŽURDEN: Kakarakamušen? Ne.

KOVIJEL: To znači: mila moja dušo!

ŽURDEN: Kakarakamušen znači: mila moja dušo?

KOVIJEL: Da.

ŽURDEN: Čudno zaista! Kakarakamušen, mila moja dušo! Ko bi se ikad tome dosetio? Ne mogu da se načudim.

KOVIJEL: Ele, da svršimo što mi je povereno: on će doći da od vas zaprosi ruku vaše kćeri. A da bi imao tasta dostojnog sebe, naumio je da vas proizvede u čin mamamušij a, što je visoko dostojanstvo u njegovoj zemlji.

ŽURDEN: Mamamušija?

KOVIJEL: Mamamušija. To otprilike znači: veliki vitez. Kao što znate u staro vreme vitezovi su... bili su... oni su... Ele, niko nije plemenitiji od mamamušija. Vi ćete biti ravni najvećim dostojanstvenicima na svetu.

ŽURDEN: Sultanović mi čini veliku čast! Budite dobri te me odmah vodite k njemu, da mu izrazim svoju duboku zahvalnost.

KOVIJEL: Nije potrebno. On će sad doći ovamo.

ŽURDEN: On, ovamo?

KOVIJEL: Da. I doneće sve što treba za ceremoniju, kojom ćete biti proizvedeni u novo dostojanstvo.

ŽURDEN: Bome, to brzo ide!

KOVIJEL: JBubav mu ne dopušta da okleva.

ŽURDEN: Jedino me dovodi u nepriliku to što je moja kći uporna, zanosi se za nekim Kleontom, te se zaklela da neće poći ni za koga drugog.

KOVIJEL: Predomisliće se kad vidi sultanovića. Sem toga, baš čudnim slučajem, sultanović dosta liči na Kleonta, koga su mi maločas pokazali. Dakle, njena ljubav prema Kleontu lako će preći na sultanovića i... čujem ga gde dolazi. Evo ga.

POJAVA VI

Pređašnji, Kleont.

KLEONT (prerušen kao turski velmoža; tri paža nose njegov plašt) Abuzahim oki boraf, Žordina, salamaleki!

KOVIJEL (Žurdenu) To znači: "Gospodine Žurdene, želim da cele ove godine vaše srce bude rascvetano kao ružino etablo." Tako kite Turci kad hoće da budu ljubazni,

ŽURDEN: Kažite da sam pokorni sluga njegovog turskog visočanstva.

KOVIJEL: Karigar kamboto ustin moraf.

KLEONT: Ustin jok katamaleki bazum baze ala moran.

KOVIJEL: Kaže: Neka vam bog da lavovsku snagu i zmijsku oprežnoet.

ŽURDEN: Njegovo tursko visočanstvo čini mi najveću čast, i ja mu želim svaki napredak.

KOVIJEL: Osa binamen sadok babali orakafuram.

KLEONT: Belmen.

KOVIJEL: Sultanović vas moli da smesta pođete s njim radi ceremonije, kako bi zatim mogao videti vašu kćer i ugovoriti svadbu.

ŽURDEN: Sve je to rekao u dve reči?

KOVIJEL: Sve. Takav je turski jezik; mnogo kazuje u malo reči. Dakle, idite odmah kuda on želi.

U reči „salamaleki" lako je otkriti turski pozdrav „selam aleik" - mir neka je s tobom!

POJAVA VII

Kovijel, sam.

KOVIJEL: Ha, ha, ha! O, čuda nad čudima! O, lakoverna smetenjaka! Da je napamet naučio svoju ulogu ne bi je bolje igrao. Ha, ha, ha!

POJAVA VIII

Kovijel, Dorant.

KOVIJEL: Molim vas, gospodine, da nam pomognete u jednom ioslu, koji smo ovde već počeli.

DORANT: A, to si ti, Kovijele? Ko bi te poznao? Kako si se samo prurušio!

KOVIJEL: Vidite li kakav sam? Ha, ha, ha!

DORANT: Čemu se smeješ?

KOVIJEL: Smejem se zaista smešnoj stvari, gospodine:

DORANT: Kojoj?

KOVIJEL: Mogli biste se domišljati doveka, pa opet ne biste pogodili kakvom se majstorijom služimo da privolimo gospodina Žurdenu da da svoju kćer za moga gospodara.

DORANT: Ne pogađam tu majstoriju, ali verujem da će uspeti, pošto si je ti preduzeo.

KOVIJEL: Znam, gospodine, da vam je ovo božje marvinče poznato.

DORANT: Obavestite me šta je po sredi.

KOVIJEL: Molim vas izmaknite se malo, da načinite mesta onima što dolaze. Videćete jedan deo glume, a ostalo ću vam ispričati.

POJAVA IX

PRVI IZLAZAK BALETA TURSKA CEREMONIJA

Muftija, Derviši, Turci, Pevači, Igrači, Svirai. Šest Turaka, dva po dva, uz pratnju muzike dolaze na pozornicu. Oni nose tri vrlo dugačka ćilima pomoću kojih naprave nekoliko figura; zatim dignu visoko ćilimove, a ostali Turci prolaze ispod njih pevajući, pa se porećaju sa obe strane pozornice. Muftija, u pratnji četiri Derviša, dolazi na kraju. Zatim Turci prostru ćilimove i kleknu na njih. Muftija i Derviši ostanu stojeći u sredini; Muftija, beklejeći se i previjajući se, priziva boga, diže bradu uvis i mlatara rukama pored glave, kao da su mu to krila. Ostali Turci metanišu vičući: Alah! Zatim ustanu, opet kleknu, ustanu, neprestano vičući: Alah! i tako nekoliko puta do kraja prizivanja. Najzad, Derviši dovode pred Muftiju Žurdena, koji je za to vreme, u turskoj nošnji, obrijane glave, bez čalme i sablje, stajao po strani.

MUFTIJA (okrenut Žurdenu peva)

Se te sabir,
ti respondir;
se non sabir,
tazir, tazir.

Mi star mufti,
ti ki star ti?
Non intendir?

Tazir, tazir.

[Ako znaš, odgovori; ako ne znaš, ćuti. Ja sam muftija; šta si ti? Ne razumeš? Ćuti, ćuti. - U sledećoj sceni Muftija pita Turke koje je vere Žurden: Kažite, Turci, ko je ovaj čovek. Je li on anabaptist?]

Dva derviša odvede Žurdena.

Dice, Turke, ki star kista? Anabaptista, anabaptista?

TURCI: Jok!

MUFTIJA: Cvinglista?

TURCI: Jok!

MUFTIJA: Kofita?

TURCI: Jok!

MUFTIJA: Husita? Morieta? Fronista?

TURCI: Jok! Jok! Jok!

MUFTIJA: Star pagana?

TURCI: Jok! Jok! Jok!

MUFTIJA: Luterana?

TURCI: Jok!

MUFTIJA: Puritana?

TURCI: Jok!

MUFTIJA: Bramika? Mofina? Curina? [Mofina i Curina su, izgleda, Molijerove kovanice.]

TURCI: Jok! Jok! Jok!

MUFTIJA: Jok, jok, jok. Mahometana? Mahometana?

TURCI: Ej, valah! Ej, valah!

MUFTIJA: Komo kamara? Komo kamara?

TURCI: Žurdina, Žurdina!

MUFTIJA: (skoči i gleda na sve strane) Žurdina? Žurdina?

TURCI: Žurdina, Žurdina. [Odavde do kraja čina Molijer upotrebljava jezik koji je stvorio prema onom koji se govori na afričkim obalama Sredozemnog Mora, kao i po zemljama Bliskog Istoka]

MUFTIJA: Mahometa per Žurdina!

mi pregar sera e matina.

Voler far un paladina

de Žurdina, de Žurdina;

dar turbanta, e dar skarulina

kon galera e brigantina,

per defender Palestina.

Mahometa per Žurdina

mi pregar sera e matina, itd.

(Turcima) Star bon Turko Žurdina?

TURCI: Ej, valah! Ej, valah!

[Muftija: Za Žurdena moliću se Muhamedu uveče i ujutru. Žurdena ću načiniti vitezom. Daću mu turban i sablju, galiju i šajku, da brani Palestinu. Za Žurdena moliću se Muhamedu uveče i ujutru. (Turcima) Je li taj Žurden dobar Turčin? - TURCI: Jeste, tako nam boga!"]

MUFTIJA: (odlazi igrajući i pevajući) Hu la ba, ba la šu, ba la ba, ba la da.

TURCI (pošto je Muftija izišao, igraju i ponavljaju iste reči) Hu la ba, ba la šu, ba la ba, ba la da.

POJAVA X

DRUGI IZLAZAK BALETA

Muftija, Derviši, Žurden, Turci, Pevači, Igrači, Svirači. Muftija se vraća sa golemom čalmom, u koju je zadenuo četiri ili pet vrsta zapaljenih sveća; njega prate dva derviša sa visokim i šiljatim kapama u kojima takođe gore sveće; oni unose koran. Druga dva derviša uvode Žurdena, koga je ova svečanost uplašila, i naredi mu da klekne nasred čilima, leđima okrenut Muftiji, da se odupre o ruke i spusti glavu do zemlje. Na leđa Žurdenova, koja služe kao nalonj, stave otvoren koran. Muftija, mršteći se i mrmljajući koješta, prelistava koran i češće udara po njemu; zatim govori čas oštrije čas blaže pritiskujući slabine rukama, kao da hoće da istera reči; najposle podigne ruke više glave i uzvikne: Hu! Na taj uzvik svi okolni metanišu vičući: Hu, hu, hu! Tako urade triput. Kad je molitva svršena, Derviši uzimaju koran sa Žurdenovih leđa.

ŽURDEN (pošto mu dignu koran s leđa, ispravljajući se) Uf!

MUFTIJA (Žurdenu) Ti non star furba?

TURCI: No, no, no!

MUFTIJA: Non star forfanto?

TURCI: No, no, no!

MUFTIJA (Turcima) Donar turbanta. Donar turbanta.

Turci, igrajući oko Žurdena uz zvuke svojih instrumenata, stavljaju mu turban na glavu.

MUFTIJA (dajući sablju Žurdenu) Ti star nobile, non star fabola. Piljar skjabola. [Ti si plemenit, ovo nije bajka. Uzmi ovu sablju.]

TURCI: sa isukanim sabljama u ruci, igraju oko Žurdena i prave pokrete kao da ga njima

udaraju: Ti star nobile, non star fabola. Piljar skjabola.

MUFTIJA: Dara, dara bastonara. [Dajte, dajte - batina]

TURCI (igraju oko Žurdena i udaraju ga nekoliko puta sabljom po ritmu) Dara, dara bastonara. Muftija:

Non tener honta,

kvesta star l' ultima afronta. [Ne srami se; otrpi još ovo.]

TURCI:

Non tener honta,

kvesta star l'ultima afronta.

Muftija opet počinje molitvu. Derviši ga pridržavaju ispod ruks sa velikim poštovanjem; potom Turci, pevajući, igrajući i skačući oko Muftije, udaljuju se odvođeći i Žurdena.

PETI ČIN

POJAVA I

Žurden, Gospođa Žurden.

GĐA ŽURDEN: Pomagaj, gospode, dita je to? Kakav si to? Spremaš li se u maskare, šta li? Jesu li sad mesojeđe? Gozori, čoveče, šta je s tobom? Ko te je tako nakaradio?

ŽURDEN (u turskom odelu) Gledaj ti kako ova bezočnica govori jednom mamamušiju.

GĐA ŽURDEN: Šta? Kome?

ŽURDEN: Da. Treba da mi govriš sa više poštovanja, jer ja sam postao mamamuši!

GĐA ŽURDEN: Kakav te mamamuši snašao? Šta je to?

ŽURDEN: Kažem ti da sam ja mamamuši!

GĐA ŽURDEN: Kakva je to životinja?

ŽURDEN: Na našem jeziku mamamuši znači: vitez-baladin.

GĐA ŽURDEN: Baladin! Zar u tvojim godinama da igraš balet? [Ovako prurušen, Žurden više liči na igrača tadašnjih baleta, nego na ličnost iz viteških romana.]

ŽURDEN: Da grdne neznalice! Ja sam rekao: baladin, a to je dostojanstvo na koje su me podigli u ceremoniji.

GĐA ŽURDEN: Kakvoj ceremoniji?

ŽURDEN: Mahometa per Žurdina.

GĐA ŽURDEN: Šta je to opet?

ŽURDEN: Žurdina znači Žurden.

GĐA ŽURDEN: Žurden. Pa šta onda?

ŽURDEN: Voler far un paladina g,e Žurdina.

GĐA ŽURDEN: Kako?

ŽURDEN: Dar turbanta kon galera.

GĐA ŽURDEN: Šta je sve to?

ŽURDEN: Per defender Palestina.

GĐA ŽURDEN: Govori da te razumem.

ŽURDEN: Dara, dara bastonara.

GĐA ŽURDEN: Kakav mu je to jezik?

ŽURDEN: Non tener honta, kvesta star l' ultima afronta.

GĐA ŽURDEN: Budi bog s nama, šta bulazniš?

ŽURDEN (peva i igra) Hu la ba, ba la šu, ba la ba, ba la da. (Posrne i padne.)

GĐA ŽURDEN: Kuku meni, poludeo mi muž!

ŽURDEN (ustane i odlazi) Ćuti, nasrtljiva ženo! Poštuj gospodina mamamušija.

GĐA ŽURDEN: Zbilja je šenuo pameću. Trčim da ga sprečim da ne iziđe iz kuće.

(Opazivši Doranta i Dorimenu) A, evo naših upropastitelja! Na sve strane beda! (Odlazi)

POJAVA II

Dorant, Dorimena.

DORANT: Da, gospođo, videćete zaieta zabavne stvari. Ne verujem da bi se na svetu mogao naći ljudi čovek. Sem toga, gospođo, treba da pomognemo Kleontu i da se pridružimo ovoj maskaradi. On je čestit čovek, te zaslužuje da se zauzmemo za njega.

DORIMENA: Ja ga cenim; on zaslužuje da bude srećan.

DORANT: Sem toga, gospođo, imaćemo balet po našem ukusu. Hoću baš da vidim hoće li uspeti moja zamisao.

DORIMENA: Opazila sam da se sprema nešto raskošno, a vi znate, Dorante, da to mrzim. Da, hoću najposle da stanem na put vašem rasipanju; i da bih vas sprečila da pravite tolike izdatke, odlučila sam da se venčamo što pre. Druge pomoći nema, a kad se čovek oženi, sve to prestaje.

DORANT: Ah, gospođo, je li istina da ste mene radi došli do te slatke odluke?

DORIMENA: Samo da vas spasem od propasti. Inače, uverena sam da biste uskoro ostali bez novčića.

DORANT: Kako sam vam zahvalan, gospođo, što se brinete za moju imovinu. Ona će biti vaOna, kao što je i moje srce, te ćete se služiti njom kako vam bude drago.

DORIMENA: Služiću se kako valja i vašom imovinom i vašim srcem. Evo vašeg čoveka: divna slika, zaista!

POJAVA III

Pređašnji, Žurden.

DORANT: Gospodine, markiza i ja pohitismo da vam čestitamo novo dostojanstvo, kao i veridbu vaše kćeri sa sultanovim sinom.

ŽURDEN (klanjajući se po turski) Gospodine, želim vam snagu zmijsku i opreznost lavovsku.

DORIMENA: Osobito mi je milo, gospodine, što sam među prvima koji vam mogu čestitati visoki čin do koga ste se popeli.

ŽURDEN: Gospođo, želim da vaša ruža cveta cele godine. Neizmerno sam vam zahvalan što učestvujete u počastima koje mi se ukazuju. Takođe mi je milo što vas opet vidim pod svojim krovom, te vas pokorno molim da oprostite zbog one nastranosti moje žene.

DORIMENA: To su sitnice. Ne mogu joj zameriti što joj je vaše srce dragoceno; nije čudo što je ljubav prema takvom čoveku može ispuniti strahovanjem.

ŽURDEN: Moje srce potpuno vama pripada.

DORANT: Kao što vidite, markizo, gospodin Žurden nije od onih ljudi koje sreća zaslepi, te . on u svojoj veličini još poznaje svoje prijatelje.

DORIMENA: To je znak veoma plemenite duše.

DORANT: Gde je njegovo tursko visočanstvo? Kao vaši prijatelji, želimo da mu se poklonimo.

ŽURDEN: Evo ga gde ide. Poslao sam po svoju kćer da ih zaručimo.

POJAVA IV

Pređašnji, Kleont u turskoj nošnji.

DORANT (Kleontu) O Visočanstvo, kao prijatelji gospodina vašeg tasta, dođosmo da vam se poklonimo i da uverimo vaše visočanstvo o našoj najponiznijoj odanosti.

ŽURDEN: Gde li je tumač, da obavesti mog zeta ko ste i da mu prevede vaše reči? Videćete da će vam odgovoriti, a govori divno turski. Kud ga je belaj odneo? (Kleontu) Struf, strif, strof, straf! Gospodin je grand senjore, grand senjore. Gospođa je granda dama, granda dama. Ah! Gospodin francuski mamamuši, gospođa francuska mamamušica. (Videći da ga Kleont ne razume) Jasnije govoriti ne mogu. Ah, evo tumača!

POJAVA V

Pređašnji, Kovijel u turskom odelu.

ŽURDEN: Gde ste vi? Bez vas ne možemo ništa da kažemo. (Pokazujući Kleonta) Recite mu da su gsspodin i gospođa ugledne osobe i moji prijatelji, i da su došli da mu se poklone. (Dorimeni i Dorantu) Videćete kako će vam odgovoriti.

KOVIJEL: Alabalakročijamaki boram alabamen.

KLEONT: Kataldeki tubal urin soter amalušan.

ŽURDEN (Dorimeni i Dorantu) Čujete li?

KOVIJEL: On želi da svaki napredak orosi gradinu vašeg doma.

ŽURDEN: Jesam li vam rekao da govori turski?

DORIMENA: Zaista prekrasno!

POJAVA VI

Pređašnji, Lusila.

ŽURDEN: Pridi, kćeri moja, prid i pruži ruku gospodinu koji ti čini čast proseći te za ženu.

LUSILA: Šta velite, oče? Kako ste to obučeni? Kakva je to šala?

ŽURDEN: Ne, ne, nije šala, nego najozbiljnija i najčasnija proševina koja ti se mogla poželeći. (Pokazujući Kleonta) Ovo je čovek koga ti namenjujem za muža.

LUSILA: Meni, oče?

ŽURDEN: Da, tebi! Daj mu ruku i zahvali bogu za svoju sreću.

LUSILA: Neću da se udajem.

ŽURDEN: A ja, tvoj otac. hoću da se udaš.

LUSILA: Ništa od toga neće biti.

ŽURDEN: Ah, koliko reči! Kažem ti, podaj mu ruku.

LUSILA: Ne, oče; već sam vam jednom rekla da nema te sile koja bi me nagnala da pođem za drugog sem za Kleonta. Pre bih sama sebe... (Poznav Kleonta) Ono istina, vi ste moj otac, vama dugujem potpunu poslušnost, i zato ću učiniti po vašoj volji.

ŽURDEN: Kako mi je milo što si se tako brzo setila svoje dužnosti! Hvala bogu kad mogu reći da imam poslušnu kćer!

POJAVA VII

Pređašnji, Gospođa Žurden.

GĐA ŽURDEN: Šta je to? Šta čujem? Kažu da hoćeš da udaš. kćer za nekakvu pokladnu dodolu?

ŽURDEN: Ćuti, nasrtljivice! Ti u svašta uplećeš svoje nastranosti, a nema načina da te čovek urazumi.

GĐA ŽURDEN: Tebe nije moguće urazumiti, nego iz jedne ludosti prelaziš u drugu. Šta si naumio? Šta će ova šarena gomila oko tebe?

ŽURDEN: Hoću da udam Lusilu za sultanovog sina.

GĐA ŽURDEN: Za sultanovog sina!

ŽURDEN: Da, za sultanovog sina. Evo ga. Pozdravi ga preko ovog tumača. (Pokazuje Kovijela)

GĐA ŽURDEN: Ne treba mi nikakav tumač, ja ću sama da mu kažem u brk da moja kći nije za njega.

ŽURDEN: Da ćutiš, još jednom ti kažem!

DORANT: Kako, gospođo Žurden, vi odbijate takvu počast i sreću, nećete sultanovog sina za zeta?

GĐA ŽURDEN: Molim vas, gospodine, ne mešajte se u poslove koji se vas ne tiču.

DORIMENA: Nije na odmet ovakva velika slava.

GĐA ŽURDEN: I vas, gospođo, molim da se ne pletete u stzari koje nemaju nikakve veze sa vama.

DORANT: Iz prijateljstva prema vama zauzimamo se za to.

GĐA ŽURDEN: Mogu ja i bez vašeg prijateljstva.

DORANT: Eto i vaša kći pokorava se očevoj volji.

GĐA ŽURDEN: Šta? Moja kći pristaje da se uda za Turčina?

DORANT: Naravno:

GĐA ŽURDEN: Da zaboravi Kleonta?

DORANT: Šta ne bi devojka pregorela da postane velika gospođa?

GĐA ŽURDEN: Ja bih je zadavila svojim rukama, kad bi to učinila.

ŽURDEN: Sve su to suviše reči. Ja ti kažem da je to već svršena stvar.

GĐA ŽURDEN: A ja tebi kažem da nije.

LUSILA: Mati!

GĐA ŽURDEN: Idi, nevaljalice!

ŽURDEN (ženi) Šta? Ti je grdiš što me sluša?

GĐA ŽURDEN: Ona je moja koliko i tvoja!

KOVIJEL (gđi Žurden) Gospođo!

GĐA ŽURDEN: Šta vi hoćete?

KOVIJEL: Da vam kažem jednu reč.

GĐA ŽURDEN: Neću da čujem vašu reč.

KOVIJEL (Žurden) Gospodine, ako dopustite da prišapnem vašoj gospođi samo jednu reč, ona će pristati na ono što hoćete.

GĐA ŽURDEN: Neću pristati.

KOVIJEL: Čujte me samo.

GĐA ŽURDEN: Ne.

ŽURDEN (ženi) Saslušaj ga.

GĐA ŽURDEN: Neću da ga čujem.

ŽURDEN: Reći će ti...

GĐA ŽURDEN: Ništa neću da mi rekne.

ŽURDEN: Što ti je ženska tvrdoglavost! Nećeš, valjda, poginuti od jedne reči?

KOVIJEL: Čujte me, gospođo, a posle radite po svojoj volji.

GĐA ŽURDEN: Pa dobro, šta je?

KOVIJEL (tiho gđi Žurden) Ta otkad vam dajemo znake! Kako ne vidite da mi samo podilazimo ludostima vašeg muža, i da ovaj tobožnji sultanov sin nije niko drugi do glavom Kleont?

GĐA ŽURDEN (tiho Kovijelu) A, a, tako dakle!

KOVIJEL (tiho gđi Žurden) A ne vidite li da sam ja Kovijel?

GĐA ŽURDEN (tiho Kovijelu) E, kad je tako, predajem se!

KOVIJEL (tiho gđi Žurden) Činite se kao da ne znate ništa.

GĐA ŽURDEN (glasno) Dobro, neka bude! Pristajem i ja na tu udaju!

ŽURDEN: No, hvala bogu, sad smo svi razumni! (Ženi) Eto, nisi htela da ga čuješ, a ja sam znao da će ti on objasniti šta je to sultanov sin!

GĐA ŽURDEN: Objasnio mi je kao što treba, a sad sam zadovoljna. Pošalji po beležnika.

DORANT: Vrlo dobro. A da biste vi, gospođo Žurden, bili potpuno zadovoljni, da bi potpuno iščezla vaša ljubavna sumnja u vezi sa vašim gospodinom mužem, taj će isti beležnik napisati i bračni ugovor između markize i mene.

GĐA ŽURDEN: Pristajem i na to.

ŽURDEN (tiho Dorantu) To hoćete da je zavarate?

DORANT (tiho Žurden) Pa treba je time zavarati.

ŽURDEN (tiho) Tako je. (Glasno) Neka ode ko po beležnika.

DORANT: Dok beležnik ne stigne i dok bude radio svoj posao, mi ćemo posmatrati naš balet i zabavljati njime njegovo tursko visočanstvo.

ŽURDEN: To je dobro učinjeno. Zauzmimo mesta!

KOVIJEL: A šta ćemo s Nikolijom?

ŽURDEN: Nikoliju dajem tumaču; a moju ženu neka uzme ko hoće!

KOVIJEL: Hvala, gospodine! (Za sebe) Kad bi se mogao naći veći ludak, otišao bih da to javim celome Rimu! [Fransoa de Boarober (1592-1662) svoju komediju Luda oplada (1651), čiji je rasplet delo jednog lukavog sluge, završava rečima „Ako postoji veći lupež, ići ću da to saopštim celom Rimu“.]

Komedija se završava malim spremljenim baletom.